

Vill ha mer grönt!

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Institutionen för stad och land

Att anpassa en bostadsgårds gestaltning mot olika målgrupper

Emelie Malm

Examensarbete vid landskapsarkitektprogrammet, Uppsala 2016

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap

Institutionen för stad och land, avdelningen för landskapsarkitektur, Uppsala

Examensarbete för yrkesexamen på landskapsarkitektprogrammet

EX0504 Självständigt arbete i landskapsarkitektur, 30 hp

Nivå: Avancerad A2E

© 2016 Emelie Malm, e-post: emelie.sk.malm@gmail.com

Svensk titel: Vill ha mer grönt! Att anpassa en bostadsgårds gestaltning mot olika målgrupper

English title: Want More Greenery! Adapting the Design of a Residential Yard Towards Different Target Groups

Handledare: Ulla Myhr, institutionen för stad och land

Examinator: Susan Paget, institutionen för stad och land

Biträdande examinator: Maria Wisselgren, institutionen för stad och land

Omslagsbild: Illustration av författaren

Upphovsrätt: Samtliga bilder/foton/illustrationer/kartor i examensarbetet publiceras

med tillstånd från upphovsman

Originalformat: A3

Nyckelord: Gestaltning, bostadsgård, målgrupp, design, target group, residential yard

Online publication of this work: <http://epsilon.slu.se>

Jag tycker om att skriva. Om vad som helst, allt som går att få ner på ett papper. Att skriva ett examensarbete om något jag tycker nästan lika mycket om, att skapa utemiljöer, har varit helt fantastiskt. Ibland har det varit stressigt och svårt men det har alltid varit roligt. Att skriva är alltid roligt men att kunna kombinera det med någonting lika roligt höjer glädjen att skriva till en ny nivå. Innan jag började med mitt arbete hade jag just roligt som enda krav och syfte. Det syftet har jag uppfyllt.

Det är många som har hjälpt och stöttat mig under tiden jag har skrivit. Vänner, familj, lärare, kollegor och studiekamrater. Utan dessa skulle det inte alls ha varit lika roligt att skriva, eller så hade det inte blivit något examensarbete alls.

Ulla Myhr, min handledare, har varit ett fantastiskt stöd som har hållit mig i akademiskt språkliga tyglar. Annars hade hela det här arbetet varit på rim med en tillhörande excentrisk dans.

Tuula Eriksson, din hjälp med enkätfrågorna har varit ovärderlig.

Lisa Lindau med flera på JM, tack för den här möjligheten och allt stöd och hjälp på vägen.

Utan kollegorna på Bjerking, utan alla härliga diskussioner under fikarasterna eller ert tålamod när jag ständigt kommer och ställer frågor.

Yvonne, Julia, Kicki och Frasse. Utan er hjälp i min kamp mot ätstörningar hade det aldrig blivit ett examensarbete överhuvudtaget.

Tack.

Vår största styrka och ansvar som landskapsarkitekter är att genom gestaltning omvandla människans åsikter och behov till fungerande och användbara utemiljöer. Detsamma gäller företaget JM som projektutvecklar nyproducerade bostäder. Företaget måste lyssna på vad dagens kunder vill ha för att kunna bygga bostäder som kunderna vill köpa. Syftet med det här arbetet är att se vad det innebär att anpassa en bostadsgårds gestaltning efter målgrupper. Bostadsgården ligger i Uppsala och ska anpassas efter tre av JM:s kundmålgrupper: Unga vuxna, Moderna barnfamiljer och Mitt i livet/Seniorer. Dessa målgrupper lever även i en urban miljö vilket leder till att de har vissa miljöpsykologiska behov. Därför gestaltas även bostadsgården ur ett miljöpsykologiskt perspektiv för att anpassas ytterligare till sina målgrupper.

Genom en enkät- och preferensstudie undersöker jag vad de olika målgrupperna vill ha på sin bostadsgård. Enkäten visar att alla målgrupper önskar en gård med mycket grönska och platser att vara på utan insyn. Därefter önskade målgrupperna att det skulle finnas olika kvaliteter. Unga vuxna tycker om belysnings- och vatteninslag samt plats för umgänge. Moderna barnfamiljer vill ha möjlighet till lek året om, plats för stora umgängen och organiskt formade gångar. Mitt i livet/Seniorer vill ha ett uterum för aktivitet, belysnings- och vatteninslag och även de vill ha organiskt formade gångar.

Enkätresultatet kompletteras sedan med inventering och analys av bostadsgården. Tillsammans utgör de för olika programpunkter, som både är allmänna för alla målgrupper samt de som är specifika för en viss målgrupp. Dessa programpunkter sätts sedan i en miljöpsykologisk kontext, genom tre gestaltungsanvisningar rumslighet, helhet och kvalitet; grundade på Gunnar Jarl Sortes åtta faktorer för hur en park bör gestaltas för stadsmänniskan (Johansson & Küller 2005, s. 228) samt Anders Jönssons

fyra beståndsdelar för vad en bostadsgård bör bestå av (Olsson Lieberg 2007, s. 4). Därefter anpassas bostadsgårdens gestaltningar efter programpunkterna och med hjälp av ett koncept får ett tydligare utseende formmässigt.

Bostadsgården för Unga vuxna heter Japan i Ljus och är en gård med ett samspel av öppna och slutna rum. De slutna rummen uppstår med hjälp av röda skärmar som ger de boende möjlighet att umgås eller vara för sig själv, utan att känna sig iakttagna. I den öppna delen finns möjligheter för större umgängen. På kvällen lyser gårdens huvudstråk upp av hängande belysning inspirerad av rislampor. Mitt i huvudstråket växer tallar upp längs ett vatteninslag med granitplattor, likt en stiliserad bäck med stenar.

Bostadsgården för Moderna barnfamiljer heter Nattdjur. Gestaltningens största identitet är lekdjur i glasfiber som lyser upp på kvällen. Dessa är också interaktiva och om någon rör vid dem skiftar de i färg. Djuren skapar möjligheter för lek året om och dygnet runt. Gårdens gångar är organiskt formade, inspirerade av skogsstigar. I den västra delen av gården finns ett stort utomhuskök med plats för stora umgängen under ett segeltak.

Mitt i livet/Seniorers bostadsgård heter Titta ut och är inspirerad av den engelska landskapsparken. I den norra delen finns ett uterum med stora glaspartier där de boende kan titta ut över bäcken och ängen som finns på gården. Här kan de ha middagar eller andra aktiviteter under hela året. Gångarnas form är mjuka och organiska och längs gångarna lyser lampor upp på kvällen likt stora golvlampor.

Our main strength and responsibility as landscape architects, is translating and transforming people's views and needs into functioning and usable outdoor environments through design. The same goes for the company JM, a developer of housing and residential areas. The company has to translate it's customer's views and needs into housing areas that the customers want to buy. JM wants to direct different projects toward different customer groups, but these customer groups have difficulties seeing any difference between JM's projects.

To differ JM's residential building projects from each other without changing the buildings architecture of the buildings, which is very expensive, the design of the residential yards can be adapted to different customer groups. The landscape architect then needs to create a design which is directed to certain designated customer groups.

What all customers have in common is that they all want to live in an apartment in an urban environment: they are urban people. In a city with a lack of nature, residential yards are the nearest greenery urban people have. The residential yards must thus be adapted to urban people.

In this master's thesis I will design three alternatives of one residential yard. The residential yard I will design belongs to one of JM's current projects located in Uppsala. Each design advocates three of JM's target groups: Young Adults, Modern Families With Children and Mid-Lifers/Seniors. To examine what each age group wants in a residential yard and what they want it to look like, I made a survey of presumptive customers. The result of that survey affected the design and content of my designs. This resulted in a site plan and a digitally drawn perspective per design.

Purpose

The purpose of this master's thesis is to study what it means to adapt the design for a residential yard to different age groups.

Age groups

Young Adults

This target group has their own income and housing, but no kids. The customer is 25-40 years old (JM, 2015).

Modern Families With Children

This target group is a family with kids under the age of 13. The customer is 30-49 years old (JM, 2015).

Mid-Lifers/Seniors

The people in this target group are either retired, have teenage children or no children living with them. The customers are 50-70 years old or more (JM, 2015).

Method

In order to know what each age group wants in a residential yard, I perform a survey of presumptive customers which also includes a preference study. The preference study examines what pleases the target groups visually in a digitally drawn perspective.

Three designs, one yard

The designs are based on the results from the survey and an inventory and analysis of the residential yard in Uppsala.

Survey results

- Young Adults

This target group values different types of greenery and social meeting places and for relaxation without feeling observed. A good place for barbecues during

spring and summer is also appreciated. The target group also likes water and lighting features, which was noticeable in the preference study.

The target group like to look at their residential yard from their apartments. They prefer to see greenery, people, animals and the weather. The residential yard is also used as a passage going to and from work and other activities, all year long. Finally, cultivation was a contradictory interest; some wanted it and some did not want it at all.

- Modern Families With Children

This group appreciates good playgrounds all year around, and the parents often accompany their children to the playground. They also like to have good opportunities for barbecues and space to be where they don't feel observed. They like different kinds of greenery but they do not like allotments and paved spaces.

Almost everyone in the age group enjoy seeing people, animals, their kids, greenery and the sky from their apartment. The apartment is also used as a passage to and from work. They like water features and organically shaped paths.

- Mid-Lifers/Seniors

Social activities are popular in this target group, such as being with friends and family, dinner parties and barbecues, but relaxing is most important of all. They want space for social activities which are protected from view, preferably underneath a pergola or a conservatory. They also like greenery, mostly berry shrubs and fruit trees, but like the age group Young Adults, the issue of cultivation is a conflicting subject. They also like to see people, birds, water and the sky from their apartment.

The perspective with water and lighting features is the most popular in this target group and like Modern Families With Children, the group appreciates

organically shaped paths.

Programme

The conclusions from the survey results, inventory and analysis, resulted in different guidelines which I will use to adapt my designs to the three age groups. Some guidelines were general for all of the age groups, while some were specific for each.

General guidelines

- The residential yard shall be able to work as a passageway.
- Make use of the sunny areas
- The residential yard needs spaces where residents don't feel observed.
- The residential yard needs to be rich of greenery.
- There shall be possibilities to have barbecues in the residential yard.

Young Adults

- Lighting features
- Water features
- Cultivation that does not require any gardening from the residents' part

Modern Families with Children

- Play facilities all year and a hill for kids' play.
- Place for a parent to be at while accompanying children in the yard.
- Organically shaped paths

Mid-Lifers/Seniors

- A conservatory and a pergola
- Cultivation that does not require any gardening from the residents' part
- Place for barbecues
- Lighting features
- Water features
- Organically shaped paths

Designs

Young Adults - *Light in Japan*

This design is an interplay between open and enclosed rooms. The sense of enclosed rooms are created with red screens where people can feel privacy and be by themselves without feeling observed by someone else. In the open part of the yard, there are possibilities for larger groups of people and outdoor activities. In the evening, the yard's main path is lightened up by lights inspired by Chinese lanterns. At the centre of the main path, there are small pine trees by a water feature with slabs of granite, inspired by a stream with stepping stones.

The design for Young Adults. Illustration: Emelie Malm

Modern Families With Children - *Night Animals*

Animals

This yard's main attraction is the animals made in glass fibre which light up during the evenings. These glass fibre animals are also interactive and change color if someone touches them. The animals create opportunity for children to play all day and all year long. The paths are organically shaped inspired by forest paths. In the western part of the yard is an outdoor kitchen with space for large gatherings under a roof of sail cloth.

The design for Modern Families With Children. Illustration: Emelie Malm

Mid-Lifers/Seniors - *Looking out*

This yard is inspired by the English landscape garden. In the northern part there is a conservatory with large windows where the residents can look out at a small stream and meadow. Here they can also have dinners and other activities throughout the whole year. The paths are organically shaped creating a promenade around the yard and along the paths there are sphere-shaped lighting features.

The design for Mid-Lifers/Seniors. Illustration: Emelie Malm

Discussion

This thesis shows that adapting the design of a residential yard to a target group means listening to their opinions and translating them into a design. But what it tells us the most is that, regardless of which target group, we are very much alike when it comes to using the residential yard.

The different target groups have the same basic needs of a residential yard: a space rich of greenery, where they can reside without feeling looked upon. This can also be seen in my design proposals, that they are similar in their basic design. Any of the design proposals could actually work for either of the target groups if you only switch their specific interest. This shows that we don't really need to adapt the design to certain target groups, because our basic needs affects the design of a residential yard in a way that the specific interests cannot.

If there is someone you should adapt your design after, it is the children. They are by far the most active users of the residential yard, and compared to the amount of playground space there are at residential yards nowadays, children are an underrepresented group when designing residential yards.

There is a risk with adapting the design of a residential yard to certain target groups. JM is very specific with what kind of people they think should belong in which target group. By adapting a design to these specific target groups may however result in a design not based on reality. The design will only be based on JM's idea of who their customers are. This tells us again that we should not adapt the design of a residential yard to specific target groups. We should instead design residential yards that are based on the resident's basic needs, regardless of what target group they can belong to.

<u>Inledning</u>	<u>8</u>
Syfte och frågeställningar	
Avgränsning	
Målgrupper	
<u>Metod</u>	<u>9</u>
Enkätundersökning	
<u>Bakgrund - Teori</u>	<u>10</u>
Bostadsgård	
Bostadsgårdens gestaltning	
Bjälklagsgård	
Stadens påverkan	
Sammanfattande gestaltningsanvisningar	
<u>Bakgrund - Målgrupper</u>	<u>13</u>
Unga vuxna	
Moderna barnfamiljer	
Mitt i livet/Senioren	
<u>Tre gestaltningsförslag till en bostadsgård</u>	<u>15</u>
Enkätresultat	
Inventering och analys	
Program	
Gestaltning	
<u>Unga vuxna - Japan i ljus</u>	<u>18</u>
<u>Moderna barnfamiljer - Nattdjur</u>	<u>21</u>
<u>Mitt i livet/Seniorer - Titta ut</u>	<u>24</u>
<u>Diskussion</u>	<u>27</u>
Det behövs inga målgrupper	
Den främsta brukaren	
Ur ett större perspektiv	
En lyssnande gestaltning	
<u>Referenser</u>	<u>29</u>
<u>Bilaga</u>	<u>30</u>
Enkätfrågor	
Enkätresultat	

Dagens ledande byggherrar och projektutvecklare inom nyproduktion av flerbostadshus arbetar mot olika kundgrupper. De anpassar lägenhetens storlek, utseende och innehåll så att bostaden ska passa köparnas behov och intressen. Denna anpassning är dock inte lika tydlig när det kommer till bostädernas gemensamma utemiljö: bostadsgården.

Att kunna anpassa utemiljöer efter olika målgrupper är mycket relevant för en landskapsarkitekt. De utemiljöer vi gestaltar är inte för oss själva utan för de som ska använda dem. Det är däremot inte alltid lätt att veta vad olika grupper uppskattar och önskar av en utemiljö och hur vi som landskapsarkitekter ska kunna omsätta detta i en gestaltning.

Intresset för att anpassa gestaltningar efter målgrupper är något som har vuxit fram under mina år på utbildningen. Mina gestaltningar har ofta formats efter människans olika känslor och behov; jag har velat skapa utemiljöer formade efter människan och inte forma människan efter utemiljön. Under hösten 2014 kontaktade jag därför JM i Uppsala och föreslog att jag skulle skriva ett examensarbete som handlade om att gestalta bostadsgårdar som riktade sig mot och anpassade sig efter olika människor.

Efter ett möte med Lisa Lindau och Cecilia Pettersson från JM, kom vi tillsammans fram till att jag skulle göra tre gestaltungsförslag av en bostadsgård tillhörande ett framtida projekt i Uppsala; en gestaltning för vardera av JM:s egna utvecklade målgrupper.

Utöver att endast anpassa gestaltningarna efter de olika målgrupperna, ville jag även ta i beaktning den geografiska kontext som kundgrupperna bor i: staden. I en stadsmiljö finns det stora begränsningar vad gäller grönytor och ur ett miljöpsykologiskt perspektiv har detta en påverkan på stadsmänniskans behov och uppskattning av utemiljöer (van den Berg,

Hartig & Staats 2007, s. 79). För att bostadsgårdens gestaltningar ska bli än mer anpassade till sina målgrupper, anser jag därför att detta miljöpsykologiska perspektiv bör inkluderas i arbetet.

Utifrån det jag har anfört finns tre utmaningar för att arbetet ska kunna realiseras.

1. För att kunna anpassa gestaltningen av bostadsgården måste jag ta reda på och undersöka de önskemål och åsikter de olika målgrupperna har när det gäller innehållet och utformningen av en bostadsgård.

2. Jag måste ta reda på hur jag kan gestalta bostadsgårdarna ur ett miljöpsykologiskt perspektiv för att bostadsgårdens gestaltningar ska bli ännu mer anpassade efter sina målgrupper.

3. Slutligen måste jag ta reda på hur jag ska använda målgruppernas åsikter och önskemål för att utforma anpassade gestaltningar av bostadsgården.

För mig och andra landskapsarkitekter kan detta arbete ge förslag på hur utemiljöers gestaltning kan anpassas efter målgrupper. Det ger också en aspekt på vad som är viktigast för stadsmänniskan när det kommer till stadens gröna utemiljöer. Arbetet är vidare intressant för andra yrkesgrupper såsom projektutvecklare som JM eller andra yrkesgrupper som arbetar mot målgrupper eller behöver veta hur en målgruppsanpassad gestaltning kan gå till för att kunna anpassa deras utemiljöer. Arbetets miljöpsykologiska perspektiv kan även intressera kommuner och städer. Arbetet kan vara ett stöd för hur dessa kan utforma detaljplaner för sina utemiljöer.

Syfte och frågeställningar

Syftet med arbetet är att se vad det innebär att anpassa en bostadsgårds gestaltning efter olika målgrupper.

Till hjälp i arbetet ska jag svara på följande frågeställningar:

- Vilka olika åsikter och behov har arbetets tre målgrupper avseende en bostadsgårds gestaltning?
- Vad skiljer de tre målgrupperna från varandra när gäller en bostadsgårds gestaltning?

Avgränsning

Arbetet är begränsat till JM:s tre eget framtagna målgrupper. Varje gestaltungsförslag begränsas genom att de innefattar ett perspektiv samt en illustrationsplan. Resultatet av vad de olika målgrupperna vill ha och inte ha på en gård omfattar ett antal riktlinjer till vardera målgrupp. Som rumslig avgränsning är den bostadsgård jag gestaltar ur ett av JM:s pågående projekt i Uppsala.

Målgrupper

JM delar in alla sina potentiella och befintliga kunder i fem målgrupper: Unga vuxna, Moderna barnfamiljer, Mitt i livet, Seniorer och Övriga (JM, 2015). Målgruppen Mitt i livet utgör 35 % av totala andelen kunder och är den största kundgruppen. Moderna barnfamiljer är näst störst med 24 %, tätt följt av Unga vuxna på 21 %. Därefter ligger Övriga på 11 % och Seniorer på 9 %. JM har därefter gjort en sammanslagning av målgrupperna Mitt i livet och Seniorer och utgör därför tillsammans 44 % av JM:s kunder.

Unga vuxna beskrivs av JM som en kund med egen förvärvsinkomst, eget boende men inga barn. Kunden är ca 25-40 år gammal (JM, 2015).

Moderna barnfamiljer är en målgrupp som är en familj med barn under 13 år. Kunden är ca 30-49 år gammal (JM, 2015).

Mitt i livet/Seniorer är en sammanslagning JM har gjort av två av sina målgrupper där kunden är alternativt pensionärer eller yrkesverksamma med hemmaboende tonårsbarn eller inga hemmaboende barn (JM, 2015). Kunden är ca 50-70 år och uppåt.

Enkätundersökning

För att skapa alternativa gestaltningar av bostadsgården i Uppsala, har jag valt att undersöka vad målgrupperna vill ha på en bostadsgård och hur de vill att den ska se ut.

För att ta reda på detta behöver jag fråga personer som bor i flerbostadshus med en bostadsgård. Detta gör jag genom en enkätundersökning som skickas ut till befintliga och potentiella kunder i JM:s kundregister, vars frågor och innehåll har ett handlingsorienterat samt ett visuellt perspektiv. De handlingsorienterade frågorna undersöker vad målgrupperna vill göra på bostadsgården, medan de visuellt orienterade frågorna behandlar hur bostadsgårdens utseende lockar målgrupperna. De visuellt orienterade frågorna redovisas i enkäten som en preferensstudie då respondenterna besvarar frågor om bilder som visar olika miljöer från tidigare bostadsprojekt av JM. Denna preferensstudie genomförs eftersom det är den enda kopplingen till en bostadsgård som målgrupperna har.

Varför en enkätundersökning?

Anledningen till att en enkätundersökning används som undersökningsmetod är främst tidseffektivitet och antalet svar som kan hämtas in. En enkät är en skriftlig förfrågan som skickas ut till ett flertal personer som besvarar frågorna skriftligt (Kylén 2004, s. 8). Genom att skicka ut enkätundersökningen till hela JM:s databas över befintliga och potentiella kunder över hela landet, kan en enkätundersökning nå många fler än vid exempelvis en intervju. Därefter kan jag göra ett urval i de svar jag får för att endast använda de svar som passar in i någon av de tre målgrupperna. De svarande som exempelvis bor i villa och inte har någon relation till bostadsgårdar till flerbostadshus tas inte med i enkätundersökningen eftersom de inte passar in i någon av målgrupperna.

Även om bortfallet är stort vid en enkätstudie (Bryman 2002, s. 148), är det en tidsbesparande process i jämförelse med intervjuer, eftersom jag själv skulle behöva besöka eller ringa upp varje deltagare för en intervju.

Frågekonstruktion

Dispositionen av enkäten och konstruktionen samt formuleringen av dess frågor är viktiga i en enkätstudie (Bryman 2002, s. 146). Som tidigare nämnts är bortfallet stort vid en enkätundersökning vilket bland annat beror på att deltagaren tröttnar snabbt om enkäten tar för lång tid att fylla i, om frågorna är för långa eller för svåra att förstå. Därför har jag fokuserat på att skapa en enkät som inte tar lång tid att fylla i, som består av frågor som är lätta att förstå, som är disponerade i en ordning som är lätt att följa med i men som besvarar det jag vill undersöka med enkäten. Enkätens alla frågor finns i arbetets bilaga.

- Handlingsperspektiv

Att en stor del av frågorna utgår ifrån ett handlingsorienterat perspektiv beror på att det är det vanligaste perspektivet att utgå från inom arkitekturforskningen i allmänhet och bostadsforskningen i synnerhet (Kristensson 2004, s. 88). Aktivitet är dessutom enligt arkitekturforskare länken mellan människa och närmiljö; vi beskriver vår relation till närmiljön genom det vi gör där (Wikström 1994, s. 279). Därför blir det lättare för respondenterna att besvarar frågor som utgår ifrån vad de gör på bostadsgården eftersom det är just genom aktivitet de relaterar till gården.

- Visuellt perspektiv

Orsaken till varför enkäten även har ett visuellt perspektiv i form av en preferensstudie är att det är just visuellt som landskapsarkitekten kommunicerar sina gestaltningar. Det är dessutom den enda möjligheten

målgrupperna har att besöka en bostadsgård som inte ännu existerar i verkligheten. För att kunna skapa gestaltningar som är anpassande för vardera målgrupp, är det därför viktigt att veta vad i perspektivet som rent visuellt behagar respektive målgrupp till en bostadsgård. Bilderna intill är de bildperspektiv som ingår i enkätundersökningens preferensstudie och presenteras i samma ordning som de visas intill, från preferensbild ett till fyra.

Platsinventering

Utöver enkätundersökningen gör jag även en platsinventering och analys över bostadsgården i Uppsala som ska gestaltas. Platsinventeringen består av att gå igenom vad det finns för tillgängligt material om bostadsgården. Därefter undersöker jag bostadsgårdens geografiska placering, gårdens sol- och skuggförhållanden samt hur rörelsemönstret kan se ut på platsen för att sedan analyserar vad det innebär för gestaltningen.

Preferensbild ett, bild: JM

Preferensbild två, bild: JM

Preferensbild tre, bild: JM

Preferensbild fyra, bild: JM

Detta avsnitt redogör för teorin kring bostadsgårdar, deras historia, vad som är viktigt att veta vid gestaltningen av dem och vad det innebär att gestalta en bostadsgård som ligger på bjälklag. Detta för att skapa en grund för hur jag kan omforma de olika målgruppernas åsikter och behov till gestaltningar av bostadsgårdar.

Bakgrunden tar även upp vad som menas med en stadsmänniska och hur jag ur ett miljöpsykologiskt perspektiv kan gestalta efter denna grupp av människor. Detta ger mig riktlinjer i hur jag ska gestalta en bostadsgård anpassad efter stadsmänniskan.

Därefter ges en mer detaljerad beskrivning av de olika målgrupperna arbetet behandlar. Detta ger mig en bättre bild av vilka människor som tillhör vilken målgrupp.

Bostadsgård

Bostadsgården är ett begrepp som tycks vara vedertaget både bland de författare som skriver om ämnet och inom utbildningen för landskapsarkitektur. Ordet bostadsgård går dock varken att finna i Svenska akademins ordlista över det svenska språket, Nationalencyklopedin, Arkitektens handbok eller i Tekniska Nomenklaturcentralens Plan- och byggtermer (NE.se; SAOL 2006; Bodin, Hidemark & Stintzing 2008; Plan- och Byggtermer 1994). Det tycks däremot råda en självklarhet runt termen; som att alla vet vad som menas när det talas eller skrivs om det.

Vad är då en bostadsgård? Bostadsgården är enligt landskapsarkitekten Eva Kristensson en gård knuten till flerbostadshus (Kristensson 2003, s. 44). I Agneta och Bengt Perssons *Svenska Bostadsgårdar 1930-59* (Persson & Persson, 1995, s. 9) anses bostadsgården vara ”Mark i anslutning till bostadshuset som de bo-

ende upplever som sin”. Det är alltså inte bara mark knuten till en fastighet; det är en utemiljö som de boende har en relation till, som de känner ett ägande över. Bilden av vad en bostadsgård är förstärks än mer i *Bra bostadsgårdar – här vill vi bo!* av Kerstin Torseke Hulthén (Torseke Hulthén, 2000), där hon romantiskt och nästintill poetiskt beskriver olika bostadsgårdar i Sverige. Läsaren ges däremot ingen definition eller beskrivning av vad just Torseke Hulthén anser att en bostadsgård är. Bostadsgården tycks likna mer en känsla, en sinnesstämning, som är ständigt närvarande genom boken. Det verkar vara en plats för sinnesro, grannmöten, odling, lek och lugn; bostadsgården formas efter de boendes identiteter och personligheter.

Min definition av bostadsgård

Med andra landskapsarkitekters och författares definitioner om vad en bostadsgård är som grund, ser jag bostadsgården som det gemensamma uterummet. Liksom trädgården tillhör villan, tillhör bostadsgården flerbostadshuset och dess boende. Det är platsen för att umgås, mötas, leka och slappna av på; bostadsgården är det förlängda vardagsrummet. Bostadsgården innefattar den yta som är i direkt anslutning till flerbostadshuset; den yta som främst är exempelvis inramad av flerbostadshuset men även den yta runt om byggnaden, exempelvis vid byggnadens entréer.

Historik

Under tidigt 1900-tal ska de första bostadsgårdarna ha anlagts, men de fick en mer allmän spridning under 1920-talet (Linn 1974, s.12). Bostadsgården var då ett centralt gårdsrum med kringbyggda stads-kvarter, en motsats till bakgården. Eva Kristensson, landskapsarkitekt och universitetslektor på SLU, kallar bostadsgården för en innovation inom modern stadsplanering (Kristensson 2003, s.48-49). Bostadsgården var enligt henne en ny modell av uterum som

introducerades, som blev allmänt accepterat och som också kom att fortleva som typ och idé. Bostadsgården var ett verktyg för att förbättra stadsmiljön och motverka industrialismens hälsoproblem (Kristensson 2003, s. 46-47). Då sambandet mellan sanitet och sjukdom uppdagades fick det gröna i staden en viktig roll. Sol, ljus och luft skulle göra boendemiljön mer hälsosam. Det tidiga 1900-talets visioner om trädgårdsstäder hade en tydlig koppling till hygien och natur. Förorterna skulle vara gröna med hälsosamma bostadsmiljöer och rymliga gårdar.

Brukare

Hur de boende brukar och använder sin bostadsgård kan variera från att parkera sin cykel till att laga middag på den gemensamma grillen. Enligt Eva Kristensson kan användarna av bostadsgården delas in i tre olika kategorier av brukare; den aktiva brukaren, den passiva brukaren och icke-brukaren (Kristensson 1997, s. 21).

Den aktiva brukaren bidrar till liv och är företagsam på bostadsgården genom att delta i olika evenemang och aktiviteter (Kristensson 1997, s. 21). Brukaren befinner sig fysiskt på gården. Det som däremot är viktigt att nämna är, enligt Kristensson, att de som endast passerar genom bostadsgården inte anses som aktiva brukare även om de befinner sig rent fysiskt på bostadsgården. Den passiva brukaren betraktar bostadsgården på avstånd; genom exempelvis fönstret, balkongen eller uteplatsen. Brukaren befinner sig inte fysiskt på bostadsgården och bidrar inte till någon aktivitet. Icke-brukaren visar inget intresse för bostadsgården och befinner sig i andra miljöer.

Aktiviteter

Vad personer vill göra och är intresserade av på en gård är individuellt och varierar från person till person. Enligt Kristensson är bostadsgården en plats för rekreation; en plats att aktivt eller passivt koppla av

på (Kristensson 2005, s. 3). När de boende däremot får en känsla av att de inte vet vart de ska ta vägen, använder de inte bostadsgården (Berglund & Jergeby 1998, s.17). De vill gärna kunna göra något för att inte känna sig exponerade och utelämnade. De håller sig därför sysselsatta eller befinner sig i en annan miljö. När de boende känner att de kan påverka aktiviteterna på gården, känner de sig delaktiga vilket i sin tur har en positiv påverkan på hela grannskapet (Olsson, Cruse Sondén & Ohlander 1997, s. 213).

Enligt den danska arkitekten Jan Gehl, kan utomhusaktiveter delas in i tre olika kategorier; nödvändiga aktiviteter, valfria aktiviteter och sociala aktiviteter (Gehl 2006, s. 9-11). Nödvändiga aktiviteter är de som de boende måste göra, obligatoriska aktiviteter. Det kan vara att gå till eller från jobbet, slänga soporna eller gå till tvättstugan. Valfria aktiviteter kan i sin tur vara att läsa en bok i skuggan, vila i solen, grilla eller spela kubb. Då social kontakt uppstår mellan de boende som en följd av de nödvändiga eller valfria aktiviteterna, blir det även en social aktivitet. Det kan vara en enkel morgonhälsning en mörk januarimorgon eller en grillfest på sensommaren.

Bostadsgårdens gestaltning

En bostadsgård kan gestaltas på lika många sätt som det finns yrkesverksamma och studerande landskapsarkitekter, men hur ska den gestaltas för att bli en bra gård för de boende? Landskapsarkitekten Anders Jönsson driver sedan 1992 företaget Anders Jönsson Landskapsarkitekter AB och företaget har ritat många bostadsgårdar. Han anser att en bostadsgård bör vara avgränsad, tillgänglig och användbar, för att först och främst kunna kallas för bostadsgård (Olsson Lieberg 2007, s. 4).

Bostadsgårdens fyra beståndsdelar
Den goda bostadsgården består enligt Jönsson av fyra beståndsdelar: rum i rummet; en samlad, fri och

öppen yta; växter med trädgårdskaraktär och beständighet genom god kvalitet (Olsson Lieberg 2007, s. 4).

- 1. Rum i rummet

Genom att bryta ner skalan och skapa ett samspel mellan olika skalor av rumslighet uppstår rum i rummet och en successivt övergående skala mellan privata bostaden och gården är det allra bästa. Då kan de boende gå från ett privat rum till ett halvprivat rum för att sedan återigen hitta nya avgränsade rum ute på gården, där de kan vara ifred eller många samtidigt. Om gården är liten kan den bli intim men exponerad; den som är på gården kan känna sig uttittad och gården uppfattas som mer offentlig (Olsson Lieberg 2007, s. 5).

- 2. En samlad, fri och öppen yta

En samlad, fri och öppen yta att knyta gårdens småskaliga rum kring är bra enligt Jönsson (Olsson Lieberg 2007, s. 5). Det ska gå att kunna dra sig undan om grannarna har middag eller fest.

- 3. Växter med trädgårdskvalitet

En gård med träd, gräs och buskar blir generellt sett bra, enligt Jönsson. För att däremot öka den privata känslan på gården, bör det även finnas lökar och perenner (Olsson Lieberg 2007, s. 5). Perenner syns sällan i det offentliga rummet och ger därför ett trädgårdsinslag till gården, något som det offentliga rummet saknar, och den privata känslan stärks därigenom.

- 4. Beständighet genom kvalitet

Kvalitet är en signal som ger en känsla av att något är framställt med omsorg (Olsson Lieberg 2007, s. 5). Material och utförande, beständighet genom kvalitet, är något som, enligt Jönsson, gör en gård bra.

För att ge bostadsgården ytterligare kvaliteter kan odling, vatten och konst användas.

Bjälklagsgård

Den bostadsgård som jag gestaltar ligger på bjälklag. Bjälklag är den del av en byggnad som bildar golv eller tak (Bodin, Hidemark & Stintzing 2008, s. 210), och gården är den växtbädd eller grönyta som anläggs på bjälklaget (RA anläggning 13 2014, s. 326); därav ordet bjälklagsgård. I JM:s fall, och den gård jag utgår ifrån i arbetet, är bjälklagsgården en bostadsgård med vegetation, anlagd på garage som kräver regelbunden skötsel och underhåll.

Bjälklagsgårdens begränsningar

Att den bostadsgård som jag gestaltar byggs på bjälklag leder till ett antal begränsningar gestaltungs-mässigt. Jag använder inte träd som riskerar att bli över 10-12 meter höga eller har ett aggressivt rotsystem (Abrahamsson & Borg 1983, s. 59, 62). Vegetationen måste överlag vara tålig för växlande klimat, vara torktåliga och klara av att leva med en begränsad jordvolym (Hjelte, Karlsson & Lorentzon 1980, s. 75, 82). Jag får inte heller belasta gården för hårt med träd eller annat material.

Stadens påverkan

Varje målgrupp jag gestaltar för kommer att bo i stadsmiljöer. Tätbebyggda städer kan med sin struktur och närhet mellan bostad, jobb och umgänge skapa ekonomiska, sociala och energieffektiva fördelar (van den Berg, Hartig & Staats 2007, s. 79), men ställer samtidigt höga, mentala krav och påfrestning. Detta kan resultera i en längtan till naturen och därför är det viktigt med trädgårdar, parker och bostadsgårdar i staden. Naturen har en stor och positiv påverkan på människans hälsa i form av rekreation och stress (Grahm & Stigsdotter 2003; van den Berg, Hartig & Staats 2007; Nordh et al. 2009; Staats, van Gernerden & Hartig 2010). Naturen föredras dessutom över bebyggd miljö, (Staats, van Gernerden & Hartig 2010, s. 413), och i naturmiljö sker det dessutom ett snabbare tillfrisknande från exempelvis stress (van den Berg, Hartig & Staats 2007, s. 89).

Parken för stadsmänniskan

Landskapsarkitekt Gunnar Jarl Sorte har genom en semantisk metod inom miljöpsykologin beskrivit varför parker är viktiga för stadsmänniskan (Johansson & Küller 2005, s. 228). Detta utmynnar i åtta faktorer för hur ett sådant grönområde bör gestaltas, vilka också skulle kunna användas vid gestaltning av bostadsgårdar eftersom även dessa är grönområden i urban miljö. Sortes åtta faktorer redogörs för intill.

- Faktor 1: Trivsamt

Grönområdets element har en rumslig ordning och bearbetning som människan kommer ihåg och känner är meningsfull (Johansson & Küller 2005, s. 228-29). Människan känner även en kontakt med naturens element.

- Faktor 2: Komplexitet

Människan känner att grönområdet har en omväxlande och varierande miljö (Johansson & Küller 2005, s. 230-31). Grönområdet låter alla sinnen uppleva en miljö med dynamik och komplexitet men utan några krav.

- Faktor 3: Helhet

Helheten handlar om hur parkens olika delar förhåller sig till varandra (Johansson & Küller 2005, s. 231-32). Helheten minskar exempelvis när det förekommer element som inte samspelar i skala, form eller funktion. När grönområdet har en helhet, finns ett samspel mellan delarna och det hela.

- Faktor 4: Rumslighet

Människan vill kunna ha en överblick men vill själv inte bli sedd (Johansson & Küller 2005, s. 232-33). Grönområdet har öppna och slutna rum och ger därför en möjlighet att kunna dra sig undan eller umgås.

- Faktor 5: Kraftfullhet

Platsen har en balans mellan kraftfulla och skira rum och former samt uttryck (Johansson & Küller 2005, s. 234).

- Faktor 6: Social status

Människan är känslig för skötselnivån på parken (Johansson & Küller 2005, s. 234-35). Om grönområdet inte håller en viss skötselnivå, exempelvis om växter och träd inte beskärs eller får näringstillförsel vilket kan leda till växtöd eller långsam tillväxt, sjunker platsen i status och riskerar att skapa otrygghet. Stadsmänniskan fascinerar, enligt Sorte, av människans förmåga att bearbeta och ordna naturen.

- Faktor 7: Affektion

Affektionsvärdet av en plats är då dess miljö har en förmåga att låta människan kunna utläsa förfluten tid och utveckla ett familjärt förhållande till platsen. Det handlar inte bara om att kunna uppleva något som varit utan även om att få känslan av att du växer upp med något som utvecklas och åldras. Platsen är dynamiskt vacker och människan stimuleras av att kunna urskilja nu- och dåtid (Johansson & Küller 2005, s. 236-37).

- Faktor 8: Originalitet

Originalitet är det överraskande, speciella och ovanliga (Johansson & Küller 2005, s. 237-38). En plats som känns annorlunda ökar möjligheten för rekreation. Grönområdet ger möjlighet till återhämtning genom att skapa en känsla av att komma iväg, och denna känsla kan fås genom originalitet.

Sammanfattande gestaltungsanvisningar

Nedan redogörs för tre gestaltungsanvisningar, som baserat på min tolkning av Jönssons fyra beståndsdelar, Sortes åtta faktorer samt begränsningarna vid anläggning av en bostadsgård på bjälklag. Dessa tre gestaltungsanvisningar kommer att vara ett stöd under kommande gestaltungsarbete för att kunna anpassa bostadsgårdarna ur ett miljöpsykologisk perspektiv.

1. Rumslighet

Bostadsgården ska bestå av flera olika rum av olika skala.

Både Jönsson och Sorte yrkar på att det är viktigt med tillgången på flera olika rum i varierande skala (Johansson & Küller 2005, s. 232-33; Olsson Lieberg 2007, s. 5). Både mer öppna ytor att knyta

gårdens alla rum till samt rum där personen inte känner sig sedd men kan samtidigt ha en överblick över gården.

2. Helhet

Bostadsgårdens ska ha ett övergripande formspråk och gårdens olika rum ska samspela med varandra för att skapa en fungerande helhet som kan användas vid olika tillfällen.

Jönsson framhäver att gårdens rum ska kunna ha en fungerande helhet med successivt övergående skalor mellan privat, halvprivat och offentligt (Olsson Lieberg 2007, s. 5). Detta behov av helhet yrkar även Sorte på men anser även att de bör samspela i form och funktion (Johansson & Küller 2005, s. 232-33). Då kan gården samtidigt användas av både större sällskap eller den som vill vara för själv.

3. Kvalitet

Bostadsgården ska hålla hög kvalitet när det gäller vegetation och material samt även innehålla flera kvalitetsinslag, såsom vatteninslag eller konst. Bostadsgårdens vegetation ska även gå att anlägga på bjälklag.

Jönsson och Sorte anser att både gårdens vegetation och material ska hålla hög kvalitet och ger en känsla att vara framställt med omsorg (Olsson Lieberg 2007, s. 5). Jönsson anser också kvalitetsinslag som vatten och konst, samt växter av trädgårdskaraktär såsom perenner och lökväxter ökar bostadsgårdens kvalitet. Dessutom ska vegetationen uppfylla det som krävs för vegetation som anläggs på bjälklag.

Detta avsnitt redogör för de tre målgrupperna mer ingående. JM preciserar sina målgrupper genom att fokusera på fyra delar: värderingar, beteenden, preferenser och nyckelord (JM 2015).

Unga vuxna

Denna målgrupp beskrivs av JM som en kund med egen förvärvsinkomst, eget boende men inga barn. Kunden är ca 25-40 år gammal (JM, 2015).

Värderingar

- Egen stil
- Vänner mer än familj som rådgivare
- Upplevelser
- Immateriella värden

Beteenden

- Mode- och designintresserad
- Personlig stil och snygga detaljer
- Miljöintresse
- Stor vikt läggs vid bostadens läge och omgivningande miljö.

Preferenser

- Kvadratsmart boende
- Flexibilitet
- Smarta tekniklösningar

Nyckelord

- Möjligheter
- Intressedriver
- Unikt
- Individualist

Moderna barnfamiljer

Den här kunden är en familj med barn under 13 år.

Kunden är ca 30-49 år gammal (JM, 2015).

Värderingar

- Bra förälder
- Materiell status – varumärken och ”rätt prylar”
- Använda tiden rätt - drömmer om lugn och ro att vara med barnen och vällagad mat
- Allt ska stämma - träning, make/maka, förälder, vän, arbete, Facebook m.m.

Beteenden

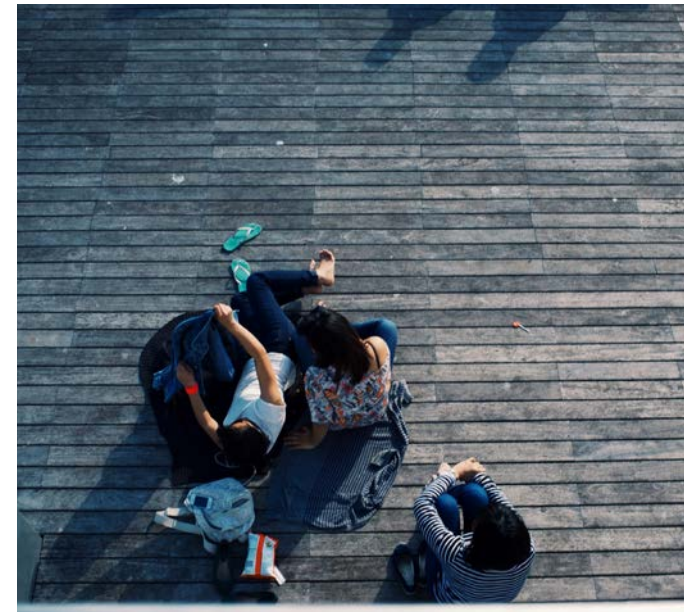
- Vill göra allt rätt
- Höga krav, värderar och dömer sig själv och andra
- Stressad
- Engagemangsdrivet beteende
- Här och nu – problemlösningsorienterad
- Köper ”rätt” varumärken till barnen

Preferenser

- Närhet till bra skolor, barnomsorg och service i ett tryggt område
- Modern, praktisk och hemtrevlig bostad
- Flexibilitet, smart förvaring, bra utrymme för tvätt och klädvård

Nyckelord

- Tidsbesparande
- Tryggt
- Säkert
- Funktionellt

Unga vuxna föredrar flexibilitet. Foto: Paul Proshin
https://download.unsplash.com/reserve/unsplash_5288cc8f3571d_1.JPG

Mitt i livet/Senioren

Mitt i livet/Senioren är antingen pensionärer eller yrkesverksamma med hemmaboende tonårsbarn eller utan hemmaboende barn (JM, 2015). Kunden är ca 50-70 år och uppåt.

Värderingar

- Självförverkligande – det här är jag värd...
- Lev här och nu
- Hälsa prioriteras
- Traditioner
- Trygghet och solidaritet
- Engagemang, att göra något meningsfullt, bidra till samhället

Beteenden

- Från sparande till konsumtion – resor och upplevelser
- Lojala mot varumärken som har en historia
- Motion
- Mat
- Engagerar sig i föreningar

- Majoriteten har det rätt gott ställt ekonomiskt, har ett rikt socialt liv och bibehållen livskvalitet.
- Läsning och kulturevenemang

Preferenser

- Viktigt med sällskapsytor
- Ett rejält modernt kök, här finns kunskapen och tiden att laga mat
- Viktigt med kvalité och finish
- Smart förvaring
- Välkända varumärken
- Lika snyggt som andra men bättre anpassat. Enklare teknik med bra bruksanvisningar
- Tillgång till grönska och promenadområden för naturupplevelser och en hälsosam livsstil.
- Praktiskt och lättskött.
- Klassisk stil i inredningen och inte så stort behov av flexibilitet

Nyckelord

- Optimism
- Självförverkligande modern utformning
- Trygghet
- Historia
- Tradition
- Köpstark

Detta avsnitt redovisar enkätresultatet, inventering och analys samt hur dessa resultat påverkarna de tre olika gestaltningarna av den utvalda bostadsgården i Uppsala. Avsnittet består av fyra delar:

1. Enkätresultat

Delen redovisar varje målgrupps behov och önskemål av en bostadsgård som kom fram i enkätundersökningen

2. Inventering och analys

Denna del redogör för den utvalda bostadsgårdens fysiska form och placering, samt vad det innebär för gestaltningen.

3. Program

Programmet redogör för både allmänna och specifika programpunkter för vardera målgrupp baserat på enkätresultatet samt inventeringen och analysen. Dessa programpunkter används sedan vid varje målgrupps gestaltning.

4. Gestaltning

Denna del redogör för hur jag använder programpunkterna tillsammans med de tre gestaltungsanvisningarna rumslighet, helhet och kvalitet; baserade på Jönsson och Sorte, utvecklar tre gestaltningar ur ett miljöpsykologiskt perspektiv, anpassade efter de tre olika målgrupperna. Därefter redogörs för vilken detaljrikedom varje förslag kommer att ha och slutligen redovisas varje gestaltungsforstag.

1. Enkätresultat

Efter att ha valt ut de respondenter som passade in i någon av de tre målgrupperna, bestod antalet svarande av 192 personer, 117 kvinnor och 75 män. Majoriteten som svarade på enkäten var 40-59 år gamla och hade utflyttade barn. Nedan redovisas en sammanfattning av enkätresultatet. Enkätens frågor finns i arbetets bilaga.

Unga vuxna

Målgruppen Unga vuxna uppskattade grönska av olika slag liksom plats för umgänge och avkoppling utan insyn. Dessutom var en bra grillplats under vår- och sommarhalvåret uppskattat. Målgruppen tyckte om vatten- och belysningsinslag, vilket var tydligt i reaktionerna på preferensdelen då preferensbild 2 och 3 var mer intressanta än övriga bilder.

Som passiva brukare tittade alla i målgruppen på gården från sin lägenhet förutom den som inte hade möjligheten. Då såg de helst på grönska, folkliv, djurliv och väder. Gården användes även som passage under hela året för att gå till och från exempelvis jobbet. Slutligen var odling ett motsägande intresse; vissa respondenter önskade detta och andra inte.

Moderna barnfamiljer

Moderna barnfamiljer uppskattade främst bra lek-möjligheter under hela året och i olika former, såsom gungor, kojor, vattenspridare och kuperad mark. Respondenterna följde också ofta med barnen när de skulle leka på gården. Denna målgrupp tyckte vidare om att grilla och ville ha bra möjligheter till detta. Gruppen ville dessutom ha bra möjligheter till platser för umgänge skyddat från insyn, helst flera enskilda rum. Grönska uppskattades i olika former såsom bär- och fruktträd, blommor samt andra träd. Något som däremot inte uppskattades var odling eller hårdgjorda ytor.

Nästan alla i målgruppen var passiva brukare och tittade gärna på folk- och djurliv, sina barn på gården, grönska och himlen. Gården användes även, liksom av Unga vuxna, som en passage för att gå till och från exempelvis jobbet.

Den perspektivbild som var övervägande mest intressant var preferensbild 3. Det som intresserade de moderna barnfamiljerna var de mjuka formerna, vattnet och att gården såg levande ut. Den bild som däremot inte uppskattades lika mycket var preferensbild 2 som uppfattades som platt och stel.

Mitt i livet/Seniorer

Umgängesaktiviteter var populärt hos denna målgrupp, som att umgås med vänner och familj, middagar, grillning men även att koppla av. Däremot ville gruppen ha ytor för umgänget som är skyddat från insyn, är under tak eller en inglasad del som exempelvis ett lusthus. Samtidigt framhölls uppskattningen av grönska, gärna bärbuskar och fruktträd. Även denna grupp liksom Unga vuxna var polariserad när det gällde odling; vissa ville odla och andra ville det inte. Majoriteten av respondenterna var passiva brukare och tittade gärna på grönska, folkliv, fåglar, vatten och himmel från sin lägenhet.

I preferensstudien var det preferensbild 3 som var övervägande mest intressant. Detta berodde främst på de svängda gångarna och de mjuka formerna men även vatteninslaget. Preferensbild 2 var även populär eftersom rumskänslan den ingav och belysningen ansågs vara mysig.

Preferensstudien

Preferensbilder 1, 2 och 4 hade några fler som var intresserade än ointresserade. Ett undantag var Moderna barnfamiljers intresse för preferensbild 2 som hade enstaka fler ointresserade än intresserade.

Den bild som däremot stack ut i mängden hos alla målgrupper var preferensbild 3, som var betydligt mer intressant än ointressant. Den ansågs bland annat vara levande och jättefin. Alla målgrupper uppskattade vatteninslaget i bilden.

Preferensbild ett, bild: JM

Preferensbild två, bild: JM

Preferensbild tre, bild: JM

Preferensbild fyra, bild: JM

Slutsatser av enkätresultatet

Det går att dra tre slutsatser från enkätresultatet som gäller för alla målgrupper, och som därför är viktiga att ta med sig i gestaltningen.

1. **Målgrupperna vill ha en gård med mycket grönska.** Alla tre målgrupper framhävde starkt önskan att ha en bostadsgård som är rik på vegetation

2. **Målgrupperna vill kunna vara på gården utan att känna sig iakttagna.** Samtliga målgrupper ville helst vistas på platser på bostadsgården som var skyddade från insyn.

3. **Det ska finnas en grillplats på gården.** Grillning är en av de vanligaste aktiviteterna som sker på bostadsgården och grillen ska helst vara lättanvänd och kunna användas under vår, sommar och höst.

Därefter går även att dra slutsatsen att det finns även mer specifika intressen som både gäller endast en målgrupp eller att det var två av målgrupperna som hade ett intresse gemensamt. Nedan följer de slutsatser som går att dra från enkätresultatet för varje målgrupp.

Unga vuxna

1. **Öppningarna mellan byggnaderna kring bostadsgården ska vara lättillgängliga.** Målgruppen använder ofta bostadsgården som en transportsträcka, för att komma till exempel till eller från jobbet.

2. **Bostadsgården ska ha en framträdande kvällsbelysning som skapar möjlighet för umgänge på kvällarna.** Målgruppen uppskattade belysningsinslagen i preferensstudien där bilderna visade bostadsgårdar där belysningen inte bara

var ett funktionellt men också estetiskt inslag i gestaltningen.

3. **På bostadsgården ska det finnas någon form av vatteninslag.** Resultatet i preferensstudien avslöjar det stora intresset för att ha någon form av vatten-element på gården.

4. **Det ska finnas vegetation på gården som de boende kan äta eller använda.** Målgruppen är polariserad när det gäller odling på gården. Vissa vill det och andra vill det inte eftersom det kräver skötsel. Därför ska bostadsgården ha tillgång till växter som ger frukt, bär eller kryddor som de inte behöver sköta men som de kan använda.

Moderna barnfamiljer

1. **Öppningarna mellan byggnaderna kring bostadsgården ska vara lättillgängliga.** Målgruppen använder ofta bostadsgården som en transportsträcka, för att komma till exempel till eller från jobbet.

2. **På bostadsgården ska det gå att leka året om.** Detta är en av de vanligaste aktiviteterna hos denna målgrupp; en aktivitet som är lika populär oberoende del av året.

3. **Gården ska ha ett kuperat inslag för barnens lek.** Det är något som målgruppen saknar på bostadsgården.

4. **Det ska finnas plats för föräldrarna att vara på när de följer med barnen ut och leker.** Det är den vanligaste aktiviteterna hos denna målgrupp och då inte föräldrarna är med och leker med barnen ska det finnas plats med möjlighet att därifrån kunna ha uppsikt över sina barn.

5. **Bostadsgårdens gångar ska ha en organisk och mjuk formning.** Målgruppen visade ett stort intresse för detta i preferensstudien.

Mitt i livet/Senioren

1. **Målgruppen vill ha en inglasad uteplats och en pergola på bostadsgården.** Enligt enkätresultatet vill målgruppen ha en plats likt ett mindre rum, såsom växthus eller pergola att kunna träffas och umgås på.

2. **Bostadsgården ska ha en framträdande kvällsbelysning som skapar möjlighet för umgänge på kvällarna.** Målgruppen uppskattar belysningsinslagen i preferensstudien, där bilderna visar bostadsgårdar där belysningen inte bara är ett funktionellt men också estetiskt inslag i gestaltningen.

3. **På bostadsgården ska det finnas någon form av vatteninslag.** Resultatet i preferensstudien avslöjar det stora intresset för att ha någon form av vatten-element på gården.

4. **Det ska finnas vegetation på gården som de boende kan äta eller använda.** Målgruppen är polariserad när det gäller odling på gården. Vissa vill det och andra vill det inte eftersom det kräver skötsel. Därför ska bostadsgården ha tillgång till växter som ger frukt, bär eller kryddor som de inte behöver sköta men som de kan använda.

5. **Bostadsgårdens gångar ska ha en organisk och mjuk formning.** Målgruppen visade ett stort intresse för detta i preferensstudien.

2. Inventering och analys

Detta avsnitt redogör för en inventering och analys av den utvalda bostadsgården som ska gestaltas. Avsnittet går igenom vad jag har för **tillgängligt material** på den utvalda bostadsgården och vad det innebär för kommande gestaltning. Därefter redogörs för bostadsgårdens **geografiska placering** i Uppsala och vad det innebär för gestaltningen. Sedan görs en **solstudie** av bostadsgården för att undersöka gårdens förhållande mellan sol och skugga, en undersökning hur **rörelsemönstret** kan se ut på gården samt hur stor **risken är att bli iakttagen** på bostadsgården från lägenheterna.

Tillgängligt material

Det material och ritningar över den utvalda bostadsgården som finns att tillgå är få och dessutom i utvecklingsstadiet eftersom det inte är en bostadsgård som ännu blivit projekterad eller gestaltad tidigare; endast flerbostadshusens fasad som omgärdar bostadsgården finns tillgängliga.

Geografisk placering

Den bostadsgård som jag gestaltar i det här arbetet är en av JM:s kommande bostadsgårdar. Bostadsgården tillhör ett av företagets framtida bostadsprojekt i Kungsängenområdet, eller Industristaden som det också kallas, i södra delen av centrala Uppsala.

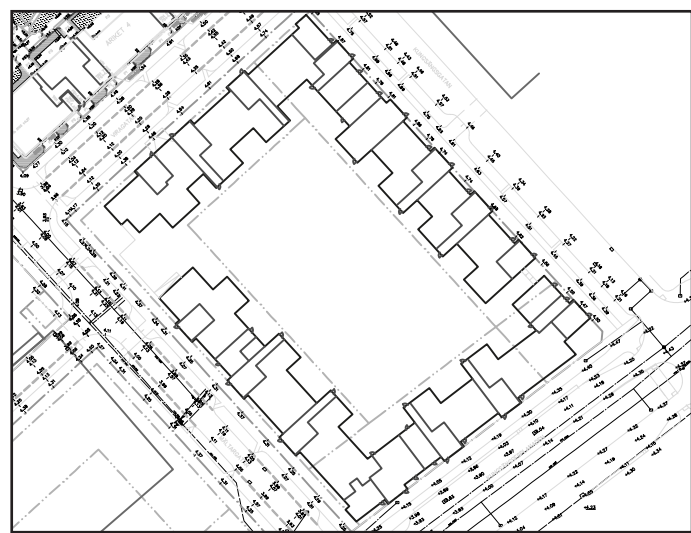
Bostadsgården ligger ca 1,5 km söder om stadskärnan och centrum och ca 500 m från Fyrisån. Direkt öster om gården ligger Willys, en stor livsmedelsbutik, och direkt västerut ligger Anna Petrus park.

0 m 1500 m 3000 m Skala 1:120000 ↑
Bostadsgårdens geografiska förhållande till Uppsalas stadskärna.

0 m 75 m 150 m Skala 1:5000 ↑
Bostadsgårdens geografiska förhållande till närliggande platser.

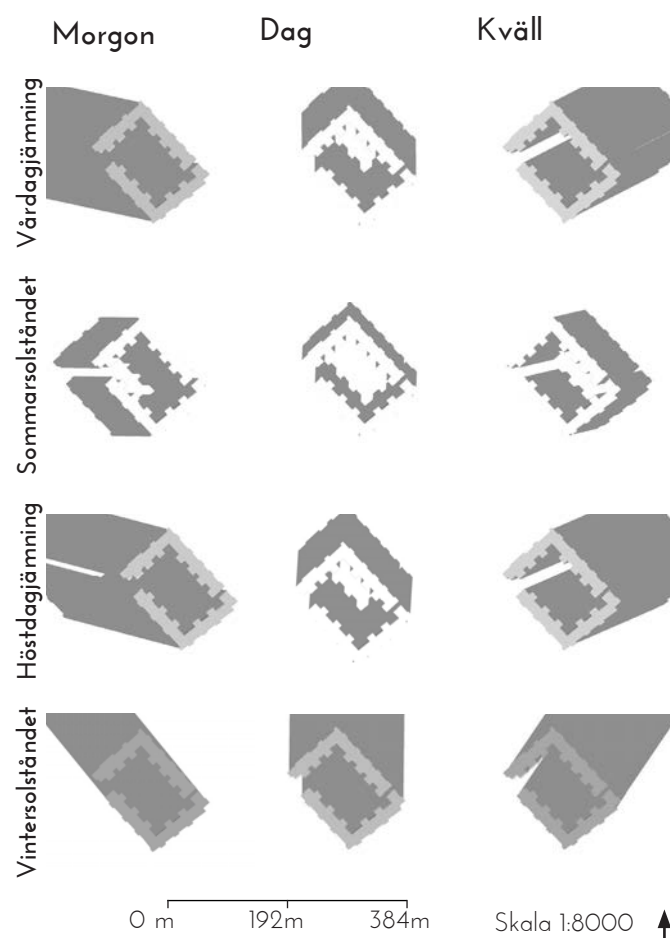

0 m 25 m 50 m Skala 1:2000 ↑
Det tillgängliga ritningsunderlaget över den utvalda bostadsgården i Uppsala

Solstudie

Studien visar sol- och skuggförhållandet på bostadsgården morgon, middag och kväll under fyra tillfällen på året: vårdagjämning, sommarsolståndet, höstdagjämning och vintersolståndet. Dessa tillfällen har valts för att visa fyra tidpunkter på året som inte är bundna till ett datum.

Den nordliga delen av gården är solig under större delen av året medan den sydliga delen överlag är skuggig. Undantag är under vintersolståndet då gården ligger i skugga under hela dygnet samt under sommarsolståndet då gården är solig under större delen av dygnet.

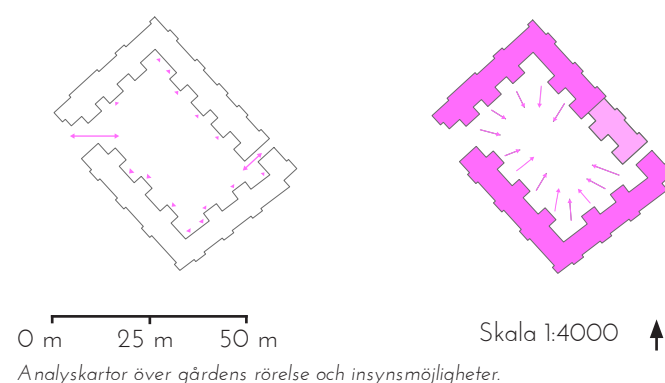
Solstudie över gården. Illustration: Emelie Malm

Stråk

Det finns flera portar med anknytning till gården från båda byggnaderna. Dessa in- och utgångar måste vara tillgängliga från gården. Dessutom finns två öppningar i nordvästlig och sydöstlig riktning. Dessa öppningar kan vara början till stråk för de boende som ska gå mot exempelvis innerstaden eller Anna Petrus park väster om gården, eller de boende som ska handla mat på Willys öster om gården.

Insyn

Enkätresultatet visar att ca 87 % av respondenterna svarade ja på frågan om de tittar på bostadsgården från sin lägenhet. I och med husets form omgärdar bostadsgården från alla håll betyder det att bostadsgården är i ett utsatt och exponerat läge. Insynsskydd för de som vistas på gården bör finnas.

Slutsatser av inventering och analys

Av inventeringen och analysen av den utvalda bostadsgården, går det att dra flera slutsatser:

1. Bostadsgården har stor möjlighet att användas som passage.

Med gångavstånd till Uppsalas innerstad, park och matbutik samt flerbostadshusets form med två stora entré-öppningar i både sydöst- och väst, skapar stora möjligheter för de boende att använda bostadsgården som en passage för att komma till andra målpunkter.

2. Utnyttja bostadsgårdens solmöjligheter

Solstudien visar att bostadsgården till största del ligger i skugga och att möjligheter till sol under dagen endast är i dess norra del och kvällssol i dess östra del. Dessa bostadsgårdar bör därför vara möjliga för de boende att kunna njuta av solen.

3. Bostadsgården bör ha rum skyddade från insyn

Husets omgärdande form kring bostadsgården tillsammans med att 87 % av de boende brukar titta ut på bostadsgården från sitt lägenhetsfönster, kommer den som vistas på gården både känna sig och vara iakttagen. Därför bör bostadsgården bestå av rumsligheter där de boende känner sig skyddade från insyn.

3. Program

Programmet redogör för programpunkter som förklarar vad gestaltningarna bör innefatta och baseras på slutsatserna från enkätresultatet samt inventeringen och analysen. Det går att se att vissa slutsatser från både enkätresultatet och analysen samt inventeringen överensstämmer med varandra. Dessa slutsatser tillsammans med de slutsatser som i enkätresultatet var gemensamma för samtliga målgrupper, utgör **allmänna programpunkter**. Sedan redogörs även för **specifika programpunkter**, som endast gäller för en viss målgrupp.

Allmänna programpunkter

- **Bostadsgården ska kunna användas som passage.**

- **Utnyttja bostadsgårdens solmöjligheter**

- **Bostadsgården ska ha rum skyddade från insyn.**

- **Bostadsgården ska vara rik på vegetation.**

- **Det ska finnas möjligheter att grilla på bostadsgården.**

Specifika programpunkter

Unga vuxna

- **Bostadsgården ska ha en framträdande kvällsbelysning som skapar möjlighet för umgänge på kvällarna.**

- **På bostadsgården ska det finnas någon form av vatteninslag.**

- **Det ska finnas vegetation på gården som de boende kan äta eller använda.**

Moderna barnfamiljer

- **På bostadsgården ska det gå att leka året om.**

- **Gården ska ha ett kuperat inslag för barnens lek.**

- **Det ska finnas plats för föräldrarna att vara på när de följer med barnen ut och leker.**

- **Bostadsgårdens gångar ska ha en organisk och mjuk formning.**

Mitt i livet/Senioren

- **Målgruppen vill ha en inglasad uteplats och en pergola på bostadsgården.**

- **Bostadsgården ska ha en framträdande kvällsbelysning som skapar möjlighet för umgänge på kvällarna.**

- **På bostadsgården ska det finnas någon form av vatteninslag.**

- **Det ska finnas vegetation på gården som de boende kan äta eller använda.**

- **Bostadsgårdens gångar ska ha en organisk och mjuk formning.**

4. Gestaltning

Tillsammans med de tidigare redovisade programpunkterna och de tre gestaltungsanvisningarna rumslighet, helhet och kvalitet; baseras gestaltningarna för vardera målgrupper på. Varje gestaltning baseras även på ett koncept, en idé på form och uttryck som jag kan hjälpa mig att ge programpunkterna och anvisningarna uttryck och form.

Konceptutveckling

Under väntan på enkätresultaten har en konceptutveckling och tidskiss pågått för att inte riskera en brist på tid längre fram i arbetsprocessen, men även för att utvecklingen av koncept och generering av idéer skulle ske med mer frihet och i början inte av bundet av fakta och resultat.

För att konceptutvecklingen ska ske med så stor frihet som möjligt, tar jag inga ekonomiska begränsningar i beaktning, jag utesluter inte något element eller idé i mitt gestaltungsarbete även om jag tror att det kan generera i stora ekonomiska kostnader. De enda fysiska begränsningar jag tar hänsyn till är de begränsningar en gård på bjälklag har samt de klimatfaktorer som platsen har.

Detaljnivå

Gestaltningarna ligger på en idénivå. De är inte fullständiga gestaltningar som redovisar alla detaljer och ytor kring huskropparna samt hur privata uteplatser skulle kunna se ut. Detta beror dels på att förslagen framhäver främst de identiteter och koncept som förslagen har, men även på grund av det begränsade materialunderlaget som fanns om projektet och den tidsbegränsning som detta arbete har. Jag ger växtförslag på använda träd, buskar, perenner och lökväxter. Exempel på hårdgjorda ytor redovisas även. Gestaltningarna kommer däremot

inte att gå in på sådan detalj att de visar placering på allt växtmaterial eller exakt vilka material som kan användas, om det inte är av stor vikt för gårdens koncept och identitet. En höjdsättning av eventuella höjdskillnader redovisas inte, eftersom höjdinformation från inte fanns att tillgå under tiden för gestaltungsarbetet.

Redovisning av gestaltungsförslagen

Varje gestaltning redovisas på tre A3-sidor i skala 1:300. Den första sidan innehåller ett bildperspektiv och en rubrik med namnet på målgruppen och förslagets konceptnamn. Den andra sidan beskrivande text. Texten redogör för förslagets konceptutveckling, hur jag i förslaget följt de olika programpunkterna och hur de förhåller sig till gestaltungsanvisningarna rumslighet, helhet och kvalitet.

Under rislamporna välkomnas du till en gård för att slappna av under körsbärsträden. Bild: Emelie Malm

Konceptutveckling

Av enkätresultatet tycktes det finnas en önskan efter en bostadsgård att komma till för att lugn och umgänge. En plats där de boende kan helt enkelt bara vara, antingen ensam eller med sällskap. Samtidigt finns det samtidigt ett intresse för kvalitet med vatteninslag och framträdande kvällsbelysning. Detta fick mig att tänka på den japanska trädgårds-konsten, som för mig representerar en enkelhet och lugn i sin form men som samtidigt har en elegans över sig. Detta sammanfaller även med den uppfattningen jag har över unga vuxnas relation till en bostadsgård. Därför vill jag använda inspiration från den japanska trädgårdskonsten i gestaltningen av bostadsgården för unga vuxna.

Rumslighet

I den rumsliga kontexten ska **bostadsgården bestå av flera olika rum av olika skala**. Rumsligheten på bostadsgården uppnås genom de tre program-punkterna

1. Bostadsgården ska ha rum skyddade från insyn

2. Det ska finnas möjligheter att grilla på bostadsgården.

3. Utnyttja bostadsgårdens solmöjligheter

Första programpunkter uppfylls på gårdens sydvästra del. Där reser det sig röda skärmar bland perenner, träd och buskar, som ramar in och skapar småskaliga rum. De röda skärmarna är inspirerade av den röda färgen som är starkt framträdande i de japanska trädgårdarna bland den gröna vegetationen. Dessa rum är som små vardagsrum med flyttbara möbler och belysning likt golvlampor och de röda skärmarna ska ge en känsla av att kunna komma

undan och inte känna sig iakttagen. Rummen är även kopplade till varandra genom små stigar av gångplattor.

Andra programpunkten uppfylls i gårdens nordöstra delar som är i kontrast till de mindre rummen på gårdens södra delar och har istället en storskalighet i sin utformning. I den östra delen finns en större matplats skyddat från insyn av en pergola och ett utomhuskök med generösa grillmöjligheter. Rummet har ett underlag singelgrus, även det inspirerat av den japanska trädgården med dess krattade grusytor, som framhäver även en elegans men också lugn. För att balansera upp den risk för steril känsla rummet kan ge, finns även stora inslag av vegetation med starka färguttryck, såsom ullungrönn och blommande buskar. Dess placering gör att det även att njuta kvällssolen under sommarhalvåret.

Tredje programpunkten uppfylls i gårdens norra del där det mest storskaliga och öppna rummet finns. Det är en stor gräsyta inramad av en hybrididegranhäck och trädgrupper av naverlönn, rysk lönn och körsbär. Detta rum är öppet för att de boende ska kunna njuta av solen under vår, sommar och höst. I anslutning till det tidigare beskrivna rummet med matplats och kök, finns en stig av långsmala granitplattor och intill stigen finns ett större soldäck av trä. Detta soldäck fungerar som en stor bänk med stor frihet där du kan sitta, ligga och stå som även där kan fungera som en plats för större umgängen.

Helhet

Ut en helhetskontext ska **bostadsgården ha ett övergripande formspråk och gårdens olika rum ska samspela med varandra för att skapa en fungerande helhet som kan användas vid olika tillfällen**. Bostadsgårdens helhet uppnås genom programpunkten

1. Bostadsgården ska vara rik på vegetation.

2. Bostadsgården ska kunna användas som passage

Den första programpunkten uppfylls genom att gårdens mindre rum i den sydvästra delen omgärdas av lågväxande perenner med inslag av japanska träd och buskar såsom magnolior, katsura och benved. De lågväxande perennerna ger en mer mjukare och intim känsla runt de mindre rummen för att förstärka småskaligheten. I den nordvästra delen av gården, på andra sidan om dess huvudstråk, är vegetationen mer storskalig. Där dominerar rummen av större gräsytor och trädgrupper. Ett genomgående vegetativt inslag är den häck av hybrididegran som ramar in alla gårdens rum.

Andra programpunkten uppfylls genom att gårdens olika passager och gångar skapar tillsammans med inspirationen till Japan, gestaltningens grundläggande former. Tvärs över gården, sträcker sig ett långt gångstråk som kopplar samman gårdens två entréer. Denna kan liknas vid bostadsgårdens ryggrad som kopplar samman alla dess olika rum. Gången förändras även i bredd vilket ska ge en känsla av att du dras in till gården om du kommer in från den nordvästra entrén, eller att den öppnar upp sig ju längre in du går om du kommer från sydöstra entrén.

Till detta större gångstråk kopplas mindre gångar på tvären, vilket skapar större tillgänglighet till varje rum men som ramar in dessa och ger en känsla av ordning som jag själv uppfattar att de japanska trädgårdarna har.

Kvalitet

Ur en kvalitetskontext ska bostadsgården **hålla hög kvalitet när det gäller vegetation och material samt även innehålla flera kvalitetsinslag, såsom vatteninslag eller konst Bostadsgårdens vegetation ska även gå att anlägga på bjälklag**. Bostadsgårdens kvalitet uppnås genom programpunkterna:

2. Bostadsgården ska ha en framträdande kvällsbelysning som skapar möjlighet för umgänge på kvällarna.

3. På bostadsgården ska det finnas någon form av vatteninslag.

4. Det ska finnas vegetation på gården som de boende kan äta eller använda.

Den första programpunkten uppfylls främst genom den hängande belysning som finns över gårdens huvudstråk. Belysningen är inspirerad av asiatiska rislampor och ger en mer intim karaktär med dess form och färg. Dessutom finns belysning likt vardagsrumslampor i de mindre rummen i sydvästra delen av gården. Detta för att förstärka känslan av småskaligheten av rummen.

Den andra programpunkten uppfylls genom den stilerade bäck som finn i mitten av huvudstråket. Med stora granitplattor över vattnet ska det likna en stilerad bäck med ”stepping stones”, som brukar vara ett inslag i de japanska trädgårdarna. För att skapa större intimitet runt bäcken finns lågväxta tallar, som jag uppfattar även är ett vanligt förekommande träd i de japanska trädgårdarna.

Den tredje programpunkten uppfylls på gårdens sydvästra del där gårdens köksträdgård ligger. Där finns en gräsyta med bärbuskar och fruktträd. Rummet ligger dessutom i direkt anslutning till gårdens utomhuskök, vilket underlättar för att använda sig av bär och frukt vid matlagning.

På kvällen vaknar gårdens djur. Den här gården slutar aldrig att leka. Bild: Emelie Malm

Konceptutveckling

Av enkätresultatet går det tydligt att se att leken är den största aktiviteten hos målgruppen, och leken sker året om. Därför är det viktigt att barnen även kan leka när det är mörkt under vintern. Barnen är även på skolan eller dagis under dagarna och leken sker därför främst på eftermiddagarna och kvällen. Målgruppen behöver därför lekmöjligheter som även går att använda på kvällarna. Jag vill därför att leken ska vakna till på kvällen. Det för mina tankar till ett skogslandskap där djuren är aktiva då mörkret faller. Bostadsgården form ska därför inspireras en skog och dess invånare nattdjuren.

Rumslighet

I den rumsliga kontexten ska **bostadsgården bestå av flera olika rum av olika skala**. Rumsligheten på bostadsgården uppnås genom de tre program-punkterna

1. Bostadsgården ska ha rum skyddade från insyn

2. Det ska finnas möjligheter att grilla på bostadsgården.

3. Utnyttja bostadsgårdens solmöjligheter

Första programpunkten uppfylls genom större och mindre rum över hela gården som genom antingen pergola, segelduk eller träd skyddar från insyn. Det största rummet under segelduk är ett stort rum i gårdens västra del på granitplattor som är en plats där exempelvis familjer kan äta middagar. På gårdens sydöstra del finns ett mindre rum under en pergola, där föräldrar kan på avstånd hålla uppsikt över barnen som leker. I södra delen av gården finns även en liten koja där även barnen kan komma undan och vara för sig själva. Slutligen finns det även små

platser med hängmattor under klungor med träd där den som vill vara för sig själv kan dra sig undan.

Den andra programpunkten uppfylls genom det stora utomhuskök som finns intill matplatsen under den stora segelduken i väster. Skyddad under en pergola och med generösa ytor kan familjer grilla och umgås tillsammans.

Den tredje programpunkten uppfylls genom att matplatsen och uteköket ligger i väster och därför ger möjligheten att exempelvis äta middag i kvällssolen. I norra delen av gården finns en stor, öppen gräsyta omgärdad av körsbärsträd och naverlön, där barnen kan leka fritt i solen under sommaren.

Helhet

Ur en helhetskontext ska **bostadsgården ha ett övergripande formspråk och gårdens olika rum ska samspela med varandra för att skapa en fungerande helhet som kan användas vid olika tillfällen**. Bostadsgårdens helhet uppnås genom programpunkterna

1. Bostadsgården ska vara rik på vegetation.

2. På bostadsgården ska det gå att leka året om.

3. Bostadsgårdens gångar ska ha en organisk och mjuk formning.

4. Bostadsgården ska kunna användas som passage.

Den första programpunkten genomsyrar hela gården. Dess södra del domineras av ängsliknande vegetation med solitära himalayabjörkar, inspirerat av dungar i skogen. På mitten av gården är vegetationen främst i form av hassel, sälk och häggmispel som

ska ge barnen känslan av en liten skog. I norra delen är består vegetationen av en stor gräsyta inramad syrener och trädgrupper.

Andra programpunkten uppfylls främst genom det stora rummet på mitten av gården. Med inspiration från skogen är detta en plats främst avsedd för barns lek. Leken ska däremot kunna ske över hela gården och under alla tider på dygnet. Därför med inspiration av skogsdjur, finns det olika djur av glasfiber runt om på gården. Dessa lyser upp på kvällen och är även interaktiva, genom att de skiftar i färger då någon rör vid dem.

Tredje programpunkten uppfylls genom att låta gångarna på gården liknas vid slingrande skogsstigar som korsar över alla rum. Vissa stigar är så smala att de endast, med lätthet, kan användas av barn.

Den fjärde programpunkten uppfylls genom att en stor huvudstig sträcker sig över hela gården och kopplar samman entréerna. Därifrån utgår även de mindre stigarna ifrån.

Kvalitet

Ur en kvalitetskontext ska **hålla hög kvalitet när det gäller vegetation och material samt även innehålla flera kvalitetsinslag, såsom vatteninslag eller konst. Bostadsgårdens vegetation ska även gå att anlägga på bjälklag**. Bostadsgårdens kvalitet uppnås genom programpunkterna:

1. Gården ska ha ett kuperat inslag för barnens lek.

Den första programpunkten uppfylls genom att inkorporera en liten kulle på gräsyntans nordöstra hörn. Kullen skapar ytterligare lekmöjligheter som exempelvis pulkaåkning.

På våren växer tulpaner upp längs gårdens bäck. Bild: Emelie Malm

Konceptutveckling

Konceptet för Titta ut är ursprunget ur de engelska landskapsparkerna. Dessa parker hade syftet för promenader på längst organiskt formade gångar, och på vägen kunde sittplatser, statyer eller små lusthus finnas med det främsta syftet att titta på och försköna parken. Målgruppens önskan att ha en bostadsgård med organiskt formade gångar och en uteplats påminner mig om den engelska landskapsparkens grundstenar som jag därför kommer att basera denna gestaltning på.

Rumslighet

I den rumsliga kontexten ska **bostadsgården bestå av flera olika rum av olika skala**. Rumsligheten på bostadsgården uppnås genom de tre program-punkterna

1. Målgruppen vill ha en inglasad uteplats och en pergola på bostadsgården.

2. Bostadsgården ska ha rum skyddade från insyn.

3. Utnyttja bostadsgårdens solmöjligheter

Den första programpunkten uppfylls genom att i norra delen av gården ha ett större uterum med en tillhörande pergola. Det är gårdens främsta samlingsplats där de boende kan ha olika aktiviteter. Platsen utanför är belagd med granitplattor och ger känslan av en uteplats där de boende kan sitta och fika eller ställa ut krukväxter under sommarsäsongen. Vid gårdens västra del finns en större pergola, med flyttmöbler, där de boende även kan umgås i större sällskap.

Den andra programpunkten uppfylls genom den tidigare nämnda uteplatsen och pergolan. De platserna

är skyddade från insyn men har storlek som är passar större sällskap. Därför finns det även ett mindre rum i gården sydvästra del. En liten stig av gångplattor leder till ett litet rum med sittplatser på stenmjölsyta där de boende kan vara om de vill vara för sig själva.

Den tredje programpunkten uppfylls genom uteplatsen placering där de boende kan sitta och njuta av solen under sommardagarna.

Helhet

Ur en helhetskontext ska **bostadsgården ha ett övergripande formspråk och gårdens olika rum ska samspela med varandra för att skapa en fungerande helhet som kan användas vid olika tillfällen**. Bostadsgårdens helhet uppnås genom programpunkterna

1. Bostadsgården ska vara rik på vegetation.

2. Bostadsgårdens gångar ska ha en organisk och mjuk formning.

3. Bostadsgården ska kunna användas som passage.

Den första programpunkten uppfylls genom att bostadsgården är likt den engelska landskapsparken rik på vegetation som även är en del av upplevelsen när en går längs promenadgången. Träden återkommer kontinuerligt längs vägen och variationen mellan skuggande trädkronor och öppen himmel skapar ett varierande skuggspel längs vägen. I södra delen ligger buskar och träd tätt och skapar en lummighet för att sedan öppna upp sig när promenadstråket sedan går mot uteplatsen i norr. Över hela bostadsgården finns även stora, blommande perennplanteringar som likt i landskapsparken, agerar som vackra skådespel.

Den andra programpunkten uppfylls genom att bostadsgården binds ihop av ett organiskt format promenadstråk likt i de engelska landskapsparkerna, och går runt i en form av en ögla runt bostadsgården. Promenadstråket är den mest framträdande formen på gården och framhäver dess idé och karaktär av att vara en landskapspark i formatet av en bostadsgård.

Den tredje programpunkten uppfylls genom att följa den organiskt formade gången även går mellan bostadsgårdens två entréer. Formen på gången ger däremot inte känsla av att vara en transportsträcka utan inbjuder mer till en promenad.

Kvalitet

Ur en kvalitetskontext ska **hålla hög kvalitet när det gäller vegetation och material samt även innehålla flera kvalitetsinslag, såsom vatteninslag eller konst. Bostadsgårdens vegetation ska även gå att anlägga på bjälklag**. Bostadsgårdens kvalitet uppnås genom programpunkterna:

1. Det ska finnas möjligheter att grilla på bostadsgården.

2. Bostadsgården ska ha en framträdande kvällsbelysning

3. På bostadsgården ska det finnas någon form av vatteninslag.

4. Det ska finnas vegetation på gården som de boende kan äta eller använda.

Den första programpunkten uppfylls genom att vid uteplatsen i norr finns plats för grillmöjligheter. Platsen för att ha grillen där förstärker uteplatsen som ett rum för umgänge.

Den andra programpunkten uppfylls genom att längs hela promenadstråket finns belysning likt golv-lampor som ger en mjuk belysning på kvällen och skapar möjligheten att lättare kunna vistas på gården under kvällen. Mitt på gården och vid uteplatsen finns dessutom klotformad belysning som både lyser upp men även har syftet att fungera som en sikt-punkt, som statyerna i de engelska landskapsparkerna.

Den tredje programpunkten uppfylls genom att på gårdens östra del längs promenadstråket sträcker sig en liten bäck. Längs med bäcken ligger stora stenblock som även fungerar som sittplatser. Till-sammans med bäcken skapar även det en blickpunkt i den lilla landskapsparken.

Den fjärde programpunkten uppfylls genom att på gårdens östra del finns flera bär- och fruktbuskar som även ramar in gården. Runt om uteplatsen finns vinbärsbuskar som även mjukar uteplatsens baksida.

Det viktigaste med att anpassa en bostadsgårds gestaltning innebär främst att lyssna på den målgrupp av brukare som ska bo där och sedan omvandla dessa åsikter till en gestaltning. Att arbeta med specifika målgruppsanpassningar är dock problematiskt och kan innebära risk för segregation i bostadsområden. Arbetet har dessutom gett mig insikten att vi alla egentligen är väldigt lika när det gäller de grundläggande behoven av vad en bostadsgård bör ha för egenskaper.

Att omtolka Sorte och Jönssons faktorer och beståndsdelar till tre gestaltungsanvisningar, (rumslighet, helhet och kvalitet), resulterade i att bostadsgården gestaltades ur ett miljöpsykologiskt perspektiv. Anvisningarna skapade dessutom en sammanhållen struktur under gestaltungsarbetet. Enkätresultaten gav svar på vilka åsikter och behov varje målgrupp hade av en bostadsgård. Svaren bestod dock av personers spridda tankar och åsikter som var svåra att kunna basera bostadsgårdens gestaltningar på. Det kunde riskera i gestaltningar som blev spretiga i sitt uttryck och som inte representerade målgruppen som helhet. Genom att därför låta enkätresultatet förhålla sig till gestaltungsanvisningarna, skapades en struktur och gestaltungsförslagen blev mer sammanhållna.

Likheter och olikheter

Alla tre målgrupper har både likheter och olikheter. Samtliga målgrupper är lika när det gäller bostadsgårdens rumslighet och helhet. Som helhet vill de främst ha mycket grönska över hela gården och ur ett rumsligt perspektiv platser att kunna vara på där de inte känner sig iakttagna. Det som skiljer målgrupperna åt är ur en kvalitetssynpunkt, då exempelvis mitt i livet/senioren har ett intresse av ett inglasat uterum medan moderna barnfamiljer är mer intresserade av lekmöjligheter.

Detta går även att se på mina tre gestaltungsförslag. De ser olika ut, men främst på grund av de olika koncept jag har använt för att basera mitt formspråk på, men de har likadana grundläggande beståndsdelar med vegetationsrika ytor och mindre rum utan insyn. Varje gestaltungsförslags formspråk skulle kunna fungera för alla målgrupper, förutom att de kvalitativa innehållen bara behöver byta plats. Framför allt unga vuxnas gestaltungsförslag är det mest ”neutrala” och anpassningsbara förslaget. Detta tror jag beror på att de var minst antal respondenter från denna målgrupp, vilket jag också tror beror på att de har minst intresse av en bostadsgårds innehåll, och därmed använder den minst av alla målgrupper. Det kan i sin tur bero på att de aktiviteter de skulle kunna tänka sig att göra på en bostadsgård, gör de hellre på andra platser.

Gestaltningens utmaningar

Den främsta utmaningen under gestaltungsarbetet var att kunna skapa insynsskyddade rum för de boende att vara på. Byggnaderna ramade in bostadsgården vilket betydde att jag behövde skapa ett insynsskydd som skärmade av blickar från samtliga riktningar. Eftersom bostadsgården ligger på bjälklag kunde jag inte använda större träd som med dess lövkronor kunde skapa ett skydd från insyn. Därför fick jag istället använda mig av icke-vegetativa lösningar som exempelvis pergolas eller tak av segelduk. På gården för unga vuxna, ”japan i ljus”, använde jag förutom pergolas även röda skärmar för att ge en känsla av att vara skyddad insyn även om det fanns en möjlighet att bli sedd från exempelvis ett lägenhetsfönster.

Att skapa en bostadsgård som var rik på grönska var inte en lika stor utmaning som att skapa insynsskyddade rum. Att bostadsgården låg på bjälklag begränsade, som tidigare nämnt, vilka storlekar på vegetation jag kunde använda. Därför fick jag istället större

kvantiteter av vegetation som inte utsatte bjälklaget för alltför stor belastning. Jag använde främst flerstammiga träd, med ett brett växtsätt för att skapa volym samt stora ytor av perenner, gräs och buskar för att bostadsgårdens grönska tydligt skulle dominera över gårdens hårdgjorda ytor.

Bostadsgårdens främsta brukare

Samtliga målgrupper har dessutom ett tredje gemensamt intresse när det gäller användandet av bostadsgården. De brukar titta ut på bostadsgården från sitt lägenhetsfönster och gärna på andra människor. Detta betyder att målgrupperna består av Kristenssons båda brukartyper den aktiva och passiva brukaren (Kristensson 1997, s. 21), men det innebär även svårighet i att anpassa gestaltningen efter båda brukartyper. Den passiva brukaren vill titta på den aktiva brukaren från sitt lägenhetsfönster, men den aktiva brukaren vill inte bli sedd. Det blir en nästintill paradoxliknande situation. Om den aktiva brukaren kan ”gömma” sig från den passiva brukaren, får den sistnämnda brukaren färre saker att se på. Om gården däremot inte har platser skyddade från insyn, är det färre som kommer att använda gården som aktiv brukare, eftersom de känner sig för exponerade (Olsson Lieberg 2007, s. 5).

Denna relation mellan den aktiva och passiva brukaren kräver än mer att, som Jönsson uttrycker det, gården behöver olika skalor av rumslighet. Bostadsgården är platsen för den aktivt passiva brukaren, den som enligt Sorte vill ”se men inte synas” (Johansson & Küller 2005, s. 232-33). De tre olika gestaltungsförslagen blir anpassade efter den aktivt passiva brukaren genom att bostadsgården består av platser som tillfredsställer både den aktiva och passiva brukaren. Gården innehåller mindre, insynsskyddade rum där den aktiva brukaren kan vara utan att känna sig iakttagen och större, öppna rum för den passiva brukaren där de kan se människor från sitt lägenhetsfönster.

Barnens bostadsgård

Den främsta brukaren av alla anser jag dock att både Kristensson och Jönsson har glömt bort: barnen. Kristensson inkluderar barnet genom att framhäva att leken är en vanlig aktivitet på bostadsgården (Kristensson 2005, s. 420-32), Jönsson uttrycker att den begränsade yta som dagens bostadsgårdar har göra att barn förvisas bort till offentliga lekplatser (Olsson Lieberg 2007, s. 5). Enkätresultatet visar dock att den som använder bostadsgården allra mest är just barnen, och detta sker året om. Jag tycker därför att barnen bör få ta mycket mera plats på bostadsgården. De ska inte bara bli förvisade till en specifik lekyta utan de ska kunna känna en frihet att kunna leka på hela gården. De försökte jag åstadkomma i gestaltungsförslaget ”Nattdjur”, genom att skapa stigar anpassade efter barns storlek samt att placera lekdjur över hela gården. Att lyfta barnet som den främsta brukaren tror jag också kan vara till hjälp för landskapsarkitekten vid gestaltningen av en bostadsgård. Om det exempelvis inte ska bli ett senior- eller studentboende, kan landskapsarkitekten med största sannolikhet veta att de som kommer att använda bostadsgården mest är barn och kan därför fokusera på bostadsgård för barn och veta att bostadsgården kommer att användas. Om en bostadsgård bör anpassas efter någon målgrupp så är det barnen.

JM:s målgrupper

Att anpassa en bostadsgårds gestaltning efter målgrupper innebär även en risk för snäva gestaltningar som inte representerar verkligheten. JM:s målgrupper kan vara till hjälp att ge deras kunder ett ansikte och beskriver även vilka typer av personer som de vill ska bo i de bostadshus de köper. Jag tror det däremot finns kunder som inte passar in i dessa målgrupper. JM:s beskrivning av sina målgrupper är väldigt specifika. Målgruppen Moderna barnfamiljer framställs exempelvis som ett heterosexuellt,

gift par, som ska vara hälsosamma, träna och laga fina middagar (JM 2013). Vilka är då de omoderna barnfamiljerna? Detsamma gäller Mitt i livet/Senioren, varför är det en hopslagen målgrupp? Denna målgrupp består av ett stort antal människor i ett så stort åldersspann i så skilda livssituationer, att det ser ut som att JM inte vet hur de ska beskriva största delen av deras kunder. Målgrupperna borde vara mycket mer inkluderande och öppna för alla typer av människor och livsstilar. Om målgrupperna är snäva och exkluderande, blir bostadsgårdarna anpassade efter dessa likaså. Bostadsgården blir bara anpassad efter JM:s uppfattning av deras kunder men inte deras kunder i verkligheten. Jag tror att arbeta med snäva målgrupper skapar grunden för en gestaltning som inte reflekterar dess riktiga brukare. En bostadsgårds gestaltning tycker jag inte bör anpassas efter målgrupper. En bostadsgårds gestaltning bör istället baseras på de behov som alla ville ha oberoende målgrupp: en bostadsgård med både öppna och insynsskyddade rum som är rik på grönska.

En bostadsgård för alla

Att anpassa gestaltningar efter målgrupper har visat hur boende vill bruka sin bostadsgård. Vi har alla lika grundläggande behov samt intressen av en bostadsgård, och detta arbete har dessutom visat att skillnaderna mellan de olika grupperna inte är så stora i verkligheten. Därför bör vi anpassa bostadsgårdarnas gestaltning efter behov istället för målgrupper. Arbetet har även visat att barnen är de mest frekventa brukarna av bostadsgården och om det är någon målgrupp en bostadsgård bör anpassas efter är det barnen. Sättet att målgruppsanpassa bostadsgårdar har även visat på risker för exkluderande gestaltning. Målgrupper kan vara snäva och missvisande och kan därför leda till gestaltningar som inte representerar dess brukare i verkligheten. Dessutom kan dessa bostadsgårdar tillsammans i större kvantiteter riskera att skapa exkluderande bostadsområden som

bara är anpassade efter vissa personer. Därför anser jag att bostadsgårdar inte bör anpassas efter målgrupper utan gestaltas för att kunna vara en plats som alla, oberoende målgrupp, vill vara på.

Abrahamson, Elisabet & Borg, Margareta (1983). *Takträdgårdar: anläggning på betongbjälklag*. Examensarbete

Berg, v.d., A.E., Staats, H., Hartig, T., Institutet för bostads- och urbanforskning (IBF), Humanistisk-samhällsvetenskapliga vetenskapsområdet, Samhällsvetenskapliga fakulteten & Uppsala universitet 2007, ”Preference for Nature in Urbanized Societies: Stress, Restoration, and the Pursuit of Sustainability”, Journal of Social Issues, vol. 63, no. 1, pp. 79-96.

Berglund, Ulla & Jergeby, Ulla (1998). *Stadsrum - människorum: att planera för livet mellan husen*. Stockholm: Byggforskningsrådet

Bodin, Anders, Hidemark, Jacob & Stintzing, Martin (2008). *Arkitektens handbok*. Stockholm: Addera

Bryman, Alan (2002). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 1. uppl. Malmö: Liber ekonomi

Ejlertsson, Göran (2014). *Enkäten i praktiken: en handbok i enkätmetodik*. 3. [rev.] uppl. Lund: Studentlitteratur

Gehl, Jan (2006). *Life between buildings: using public space*. 6. ed. København: The Danish Architectural Press

Grahn, P. & Stigsdotter, U.A. 2003, ”Landscape planning and stress”, Urban Forestry & Urban Greening, vol. 2, no. 1, pp. 1-18.

Hjelte, T., 1953, Karlsson, G., 1943 & Lorentzon, K., 1949 1980, *Vegetation på takterrasser: växtekologiska, klimatologiska och tekniska problem och förutsättningar*, Statens råd för byggnadsforskning, Stockholm.

Ilminge, C., 1952-2009 2009, *Grön trädgård året om: med vintergröna växter och prydnadsgräs*, Prisma, Stockholm.

JM (2015) *JMs köpare per målgrupp – Bostadsrät-*

ter, JMs målgrupper. Opublicerad presentation. JM AB.

JM (2013). *Hus att trivas i: en presentation av JM-koncernen*. Opublicerad broschyr. Hämtat från http://www.jm.se/contentassets/85c410ac0d254887b025ba7c925f18f8/foretags-broschyr_2013.pdf

Johansson, Maria & Küller, Marianne (red.) (2005). *Svensk miljöpsykologi*. Lund: Studentlitteratur

Kristensson, Eva (1997). *Gröna kvaliteter och socialt samspel: en studie av hur några bostadsgårdar används av sina invånare*. Lund

Kristensson, Eva (2003). *Rymlighetens betydelse: en undersökning av rymlighet i bostadsgårdens kontext*. Diss. Lund : Univ., 2003

Kristensson, Eva (2005). *Rymlighetens betydelse för bostadsgården*. Alnarp: Movium, SLU

Kylén, Jan-Axel (2004). *Att få svar: intervju, enkät, observation*. 1. uppl. Stockholm: Bonnier utbildning

Linn, Björn (1974). *Storgårdskvarteret: ett bebyggelsemönsters bakgrund och karaktär*. Diss. Stockholm : Tekniska högsk., 1974

NE.se [Elektronisk resurs]. (2000-). Malmö: Nationalencyklopedin

Nordh, H., Hartig, T., Hagerhall, C.M., Fry, G., Institutet för bostads- och urbanforskning (IBF), Humanistisk-samhällsvetenskapliga vetenskapsområdet, Samhällsvetenskapliga fakulteten & Uppsala universitet 2009, ”Components of small urban parks that predict the possibility for restoration”, Urban Forestry & Urban Greening, vol. 8, no. 4, pp. 225-235.

Olsson, Henny & Sörensen, Stefan (2007). *Forskningsprocessen: kvalitativa och kvantitativa per-*

spektiv. 2. uppl. Stockholm: Liber

Olsson, Sören, Cruse Sondén, Gerd & Ohlander, Marianne (1997). *Det lilla grannskapet: gårdar, trapphus och socialt liv*. Göteborg: Centrum för byggnadskultur i västra Sverige

Olsson Lieberg, T. (2007). *Vad ska vi ha bostadsgården till?* Movium Bulletinen, vol. 2, ss. 4-7.

Osmundson, Theodore (1999). *Roof gardens: history, design, and construction*. New York: W.W. Norton & Company

Persson, Bengt & Persson, Agneta (1995). *Svenska bostadsgårdar 1930-59: miljökvaliteter för framtiden* = Swedish residential yards 1930-59 : qualities for the future. Stockholm: Statens råd för byggnadsforskning

Plan- och byggtermer 1994 = Glossary of planning and building 1994 : sv-en-fr-de. (1994). Stockholm: Tekniska nomenklaturcentralen (TNC)

RA anläggning 13: råd och anvisningar till AMA anläggning 13. (2014). Stockholm: Svensk byggtjänst

Stadsbyggnadskontoret (2009). Program för Kungsängen. Uppsala: Uppsala kommun. (Dnr: 2005/20003-1)

Svenska akademiens ordlista över svenska språket. 13. uppl. (2006). Stockholm: Svenska akademien

Torseke Hulthén, Kerstin (2000). *Bra bostadsgårdar - här vill vi bo!*. Stockholm: Svensk byggtjänst

Uppsala kommun (2010). *Översiktsplan 2010*. Uppsala: Uppsala kommun.

Van Gernerden, E., Hartig, T., Staats, H., Institutet för bostads- och urbanforskning (IBF), Humanistisk-samhällsvetenskapliga vetenskapsområdet, Samhällsvetenskapliga fakulteten & Uppsala

universitet 2010, ”Preference for Restorative Situations: Interactive Effects of Attentional State, Activity-in-Environment, and Social Context”, Leisure Sciences, vol. 32, no. 5, pp. 401-417.

Waernulf, Sofia (2007). *Trädgårdar på tak- och gårdsbjälklag*. Examensarbete

Weiler, Susan K. & Scholz-Barth, Katrin (2009). *Green roof systems: a guide to the planning, design and construction of landscapes over structure*. Hoboken: Wiley

Wikström, Tomas (1994). *Mellan hemmet och världen: om rum och möten i 40- och 50-talens hyreshus*. Diss. Lund : Univ., 2006

Enkäten består först av en presentation av mig och mitt examensarbete och följs därefter av 22 både öppna och bundna frågor. Med öppna frågor menas att respondenten svarar med egna ord, medan respondenten vid bundna frågor ges svarsalternativ. Åtta av dessa frågor tillhör preferensstudien.

Presentation

Din bostadsgård

Hej!

Jag heter Emelie Malm och studerar till landskapsarkitekt på Sveriges Lantbruksuniversitet på Ultuna i Uppsala. Just nu skriver jag mitt examensarbete för JM AB, med syftet att studera vad olika målgrupper tycker om på en bostadsgård. Därför skulle det vara mycket värdefullt med din viktiga synpunkt!

Vid frågor om undersökningen kan du maila mig på: emelie.sk.malm@gmail.com

Tack på förhand!
Med vänliga hälsningar,
Emelie Malm

Innan respondenten kommer till första frågan av undersökningen finns en presentation över vem jag är och varför deras synpunkt är viktig. Därefter finns möjlighet för respondenten att kontakta mig per mail om hen har frågor om undersökningen; detta för att minska risken för utelämnande frågor som kan uppstå om respondenten inte förstår frågan och hjälp inte finns närvarande (Bryman 2002, s. 145).

Kön, ålder och barn

1. Kön

☐ Kvinna

☐ Man

☐ Annat

2. Ålder

☐ 18 - 29 år

☐ 30 - 39 år

☐ 40 - 59 år

☐ 60 år - Uppåt

3. Har du hemmaboende barn?

☐ Ja, 0 - 13 år gamla

☐ Ja, 13 år och uppåt

☐ Nej, Utflyttade

☐ Nej, har inga barn

☐ Annat:_____

Dessa frågor kommer att hjälpa mig att avgöra vilken av målgrupperna respondenten tillhör.

Vad gör du på din bostadsgård?

4. Vad gör du på din bostadsgård under våren?

	Ofta	Sällan	Aldrig
Grillar	☐	☐	☐
Leker	☐	☐	☐
Umgås med vänner/familj	☐	☐	☐
Kopplar av, tex läser en bok	☐	☐	☐
Odling, pyssla i trädgården	☐	☐	☐
Följa med barnen när de leker	☐	☐	☐
Äta mat, ha middagar	☐	☐	☐
Hälsa på grannar	☐	☐	☐
Går till och från tex. jobbet	☐	☐	☐
Går till tvättstugan	☐	☐	☐
Går till källsorteringen	☐	☐	☐
Annat: _____			

Denna fråga fokuserar på de boendes direkta handlande på bostadsgården under årets alla årstider, hur de är aktiva på gården. Detta baseras på Kristenssons handlingsperspektiv som den aktiva brukaren, den som rent fysiskt befinner sig på gården (Kristensson 1997, s. 21). Att det är en fråga per årstid beror på att jag vill undersöka hur aktiviteten på gården skiljer sig under året. Detta ger även svar på om det är någon specifik årstid då bostadsgården används mer än andra och kan därför påverka att gestaltningen fokuserar på vissa tider av året, när det gäller exempelvis vegetations blomning.

Svarsalternativ

De frågor som behandlar vad de boende gör på gården under specifika årstider har svarsalternativ för att minska antalet på de öppna frågorna och på så vis göra enkäten bekvämare att fylla i. Risken med bundna frågor är att respondenterna styrs av svarsalternativen och att svaren inte representerar verkligheten (Kylén 2004, s. 71). Därför har svarsalternativen i enkäten de svar Eva Kristensson fick angående

vad de boende gjorde på sina bostadsgårdar i sin doktorsavhandling Rymlighetens betydelse (Kristensson 2005, s. 420-32). Då representerar enkätens svarsalternativ de vanligaste aktiviteterna på en bostadsgård. Dessutom finns till varje fråga en extra rad där respondenten kan lägga till ett alternativ.

Förändra sin bostadsgård

8. Finns det något du vill lägga till eller ändra på din bostadsgård?

☐ Ja

☐ Nej

Om ja, i så fall vad/varför?

9. Finns det något du vill ta bort på din bostadsgård?

☐ Ja

☐ Nej

Om ja, i så fall vad/varför?

Fråga 8 och 9 behandlar respondentens önskningar och åsikter om det är något de skulle vilja förändra på gården. Detta kan ge svar på om de boende för närvarande är icke-brukare av gården, men detta på grund av att det inte finns rätt möjligheter att kunna vara passiv eller aktiv brukare.

Titta på bostadsgården från sin lägenhet

10. Brukar du titta ut på bostadsgården från din lägenhet? (Från ex. fönster, balkong eller uteplats.)

☐ Ja

☐ Nej

☐ Har inte den möjligheten

Om ja, vad tittar du på?
(Tex blommande växter, folkiv, djurliv, grönska, eller...)

11. Vad vill du helst se från din lägenhet?

Dessa frågor fokuserar på de boende som den passiva brukaren, den som exempelvis betraktar gården från avstånd utan att själv befinna sig på platsen rent fysiskt (Kristensson 1997, s. 21). Svarsexemplen till följdfrågan Om ja, vad tittar du på då? Är som svarsalternativen till frågan Vad gör du på din bostadsgård, även baserade på det resultat Kristensson fick i sin doktorsavhandling (Kristensson 2005, s. 420-32).

Drömgården

12. Hur ser din drömgård ut? Tänk fritt!

Tidigare frågor är relaterade till den gård de bor på just nu och styr tankarna på bostadsgårdar till en specifik plats med ett specifikt utseende. Med denna fråga får respondenten därför möjlighet att tänka helt fritt utan några referensramar, över hur hen vill att

hens drömgård ser ut. Då kan även eventuella funderingar och tankar om bostadsgårdar, som inte kunnat besvaras genom tidigare frågor, komma upp till ytan.

Preferensstudie

För att få en mer konkret bild av vad de olika målgrupperna anser om dagens simulerade miljöer i form av perspektiv på framtida bostadsprojekt med tillhörande bostadsgårdar, kompletteras enkätstudien med en form av preferensstudie. Det betyder att respondenten för enkäten även får se fyra perspektivbilder som simulerar en bostadsgård vardera. Sedan svarar respondenten på om bilderna fångar hens intresse och om hen skulle vilja veta mer om bostadsprojektet efter att ha sett bilden. Detta avsnitt kan även besvara vad i perspektivet som rent visuellt behagar respektive målgrupp till en bostadsgård

Urval av bilder

För att inte göra enkäten alldeles för lång vilket kan riskera att de svarande tappar intresset (Bryman 2002, s. 146), väljer jag att visa bilder på fyra olika bostadsgårdar. Dessa bilder är från tre av JM:s aktuella bostadsprojekt i Uppsala. Dessa fyra olika perspektiv har även olika karaktär och tema i sin gestaltning, såsom odling, lek och belysning. Genom att visa gårdar med olika karaktärer kan respondenternas svar angående de olika bilderna ge svar på om det är någon viss karaktär på en gård som är mer intressant än någon annan.

Frågorna till perspektivbilderna

De tre nästkommande frågorna kommer att visa bilder på bostadsprojekt som du oftast ser i till exempel försäljningsbroschyrer. Titta på bilden och svara sedan på tillhörande fråga.

13. Fångar den här bilden ditt intresse?

☐ Ja

☐ Nej

Varför/varför inte?

Dessa frågor tillhör enkätundersökningens preferensstudie, då respondenten får se på en perspektivbild föreställande en bostadsgård, och sedan svara på tillhörande frågor. Detta kan ge svar på hur den visuella framställningen av en gestaltning påverkar respondentens intresse för platsen. Det kan i sin tur ge vägledning då perspektiven av gestaltungs-förslagen ska ritas.

Något ytterligare att tillägga?

19. Har du något ytterligare att tillägga?

Tack för din medverkan!

Med vänliga hälsningar,
Emelie Malm

Det här är den avslutande frågan som ger respondenten en sista möjlighet att tillägga exempelvis en åsikt som de tidigare inte har tänkt på eller haft möjlighet att genom frågorna framföra.

Utvalda perspektivbilder

Intill redovisas de bilder som är med i enkätundersökningens preferensstudie. Varje bild visas en i taget med två tillhörande frågor.

Preferensbild ett, bild: JM

Preferensbild två, bild: JM

Preferensbild tre, bild: JM

Preferensbild fyra, bild: JM

Enkäten besvarades av 192 personer, 117 kvinnor och 75 män. Majoriteten som svarade på enkäten var 40-59 år gamla och hade utflyttade barn. Strukturen för hur resultatet redovisas är att svaren först delas in i tillhörande målgrupp och därefter delas i respektive fråga. Slutligen sammanfattas resultatet av analyserna av respektive målgrupp.

Unga vuxna

I målgruppen Unga vuxna svarade 23 respondenter och 15 av dessa slutförde hela enkäten.

Vad gör du på din bostadsgård? (fråga 4-7)

- **Grillar**
En aktivitet som inte sker ofta utan mer sällan. Det är vanligast på våren och avtar sedan under höst och vinter.

- **Leker**
Lek är ingen vanlig aktivitet och sker i princip aldrig.

- **Umgås med vänner/familj**
En aktivitet som sker sällan, för det mesta under vår och sommar.

- **Kopplar av, tex läser en bok**
Den här aktiviteten sker sällan, mest under vår men även under sommaren. Annars är det ingen vanlig aktivitet.

- **Odling, pyssla i trädgården**
Hos majoriteten av respondenterna är detta en aktivitet som aldrig sker förutom i vissa undantagsfall.

- **Följa med barnen när de leker**
Detta sker aldrig förutom i vissa undantagsfall.

- **Äta mat, ha middagar**
Aktiviteten är likt tidigare punkt ”koppla av, tex läsa en bok”. Det sker ibland under våren och lite under

sommaren men annars ingen vanlig aktivitet.

- **Hälsa på grannar**
Sker ibland men avtar under höst och vinter.

- **Går till och från, tex jobbet**
Detta är en vanlig aktivitet som sker ofta under hela året men främst under våren.

- **Går till tvättstugan**
En aktivitet som antingen sker ofta eller aldrig. Detta kan bero på att vissa av respondenterna har egen tvättmaskin och torktumlare i lägenheten.

- **Går till källsorteringen**
Denna aktivitet sker ofta under hela året.

- **Övriga tillägg**
Övriga aktiviteter som respondenter nämnde var att tvätta cykeln, fika i solen, skotta snö och att sitta ute i solen i lä.

Förändra sin bostadsgård (fråga 8-9)
När frågorna om respondenten skulle vilja ta bort eller lägga till någonting på sin bostadsgård var det 9 som svarade ja respektive 6 som svarade nej på att lägga till samt 4 som svarade ja respektive 11 som svarade nej på att ta bort.

- **Lägga till**
De vanligaste önskemålen att lägga till på sin bostadsgård var en bra grillmöjlighet och matplats. Dessutom var grönt såsom gräsytor och planteringar återkommande förslag. Plats för umgänge, avkoppling, solande, odlingsmöjligheter och belysning några ytterligare förslag

- **Ta bort**
Det två önskemål att ta bort på sin bostadsgård var odlingslådor och parkering.

Titta på bostadsgården från sin lägenhet (fråga 11)
Frågan om respondenten tittar på sin bostadsgård från lägenheten var det av 14 svarande 13 som svarade ja, 0 som svarade nej samt 1 som svarade att hen inte hade möjligheten att titta på bostadsgården från sin lägenhet.

- **Om ja, vad tittar du på?**
Vanligaste svaret på denna följdfråga var folkliv och människor, blommor och grönska, djurliv och vädret.

- **Vad vill du helst se från din lägenhet?**
Svaren på denna fråga var liksom föregående fråga främst grönska och folkliv men även vatten, luft, sol och ljus.

Drömgården (fråga 12)
Det vanligaste svaret var återigen någon form av grönska, som exempelvis träd, syrenbersåer, frukt-träd och blommor. Därefter var förslag på olika umgängesplatser såsom inbjudande ytor, grillplatser och bord, plats för avskildhet utan insyn eller flera olika sittgrupper. Dessutom var utomhusgym, solbäddar och något att vila blicken på även förslag på vad respondenternas drömgård skulle innehålla.

Preferensstudien (fråga 13-18)
Nedan och intill redovisas resultatet för vardera bilden i den ordning som de kom i enkätundersökningen.

Preferensbild 1
Den här bilden var det 9 som svarade ja respektive 5 som svarade nej på om den fångade deras intresse. Att bilden intresserade var på grund av odlingsmöjligheten, det gröna, hängmattorna och att det såg ut att bjuda in till umgänge. Att den inte intresserade berodde på att den såg tråkig och trång ut, för öppen, att det var svårt att få en helhetsbild samt att den såg precis ut som alla andra bilder gör. 8 personer skulle efter att ha sett bilden vilja veta mer om bostadsprojektet respektive 6 personer skulle inte vilja det.

Preferensbild 2
Den här bilden var det 10 som svarade ja respektive 4 som svarade nej på om bilden fångade deras intresse. Att bilden intresserade var på grund av den såg mysig ut, belysningen, såg ut att ha flera rum och att den gav en bättre helhetsbild än tidigare. Att den inte intresserade berodde på att den såg ut att inte ha några bänkar eller bord, att det såg tråkig ut, mörk eller att den var intetsägende. 9 personer skulle efter att ha sett bilden vilja veta mer om bostadsprojektet respektive 5 personer skulle inte vilja det.

Preferensbild 3
Den här bilden var det 11 som svarade ja respektive 3 som svarade nej på om bilden fångade deras intresse. Att bilden intresserade var på grund av främst vatteninslaget, att den grönskande, mysig, jättefin, hade mjuka former, inbjudande samt hade stenar och blommor. Det som inte intresserade berodde på att den inte hade några bord eller stolar för umgänge eller att den såg tråkig ut. 9 personer skulle efter att ha sett bilden vilja veta mer om bostadsprojektet respektive 5 personer skulle inte vilja det.

Preferensbild 4
Den här bilden var det 8 som svarade ja respektive 6 som svarade nej på om bilden fångade deras intresse. Att bilden intresserade var på grund av att den gav en bra helhetsbild, grönskan och att den var ljus. Att bilden inte fångade intresse berodde på att den såg opersonlig, tråkig, stel, trång och plottrig ut. 8 personer svarade ja respektive 6 svarade nej om de skulle vilja veta mer om bostadsprojektet efter att ha sett bilden.

Något ytterligare att tillägga?

(fråga 13-19)
Ingen från denna målgrupp hade något ytterligare att tillägga.

Moderna barnfamiljer

I målgruppen Moderna barnfamiljer svarade 35 respondenter och 27 av dessa slutförde hela enkäten.

Vad gör du på din bostadsgård? (fråga 4-7)

- Grillar

Grillning är en aktivitet som för det mesta sker sällan men även ofta. Det sker oftast under sommaren och våren och minskar sedan i aktivitet under hösten och främst under vintern.

- Leker

Denna aktivitet sker ofta oberoende på årstid.

- Umgås med vänner/familj

Denna aktivitet sker ofta och sällan under vår sommar för att sedan minska i aktivitet under hösten och vintern.

- Kopplar av, tex läser en bok

Den här aktiviteten är de få som gör ofta, vanligast är sällan eller aldrig. Aktiviteten är dessutom vanligast under vår och sommar.

- Odling, pyssla i trädgården

Den här aktiviteten sker i princip aldrig förutom vissa respondenter som gör det sällan eller ofta under vår-och sommarhalvåret.

- Följa med barnen när de leker

Detta är en väldigt vanlig aktivitet under främst vår och sommar och som fortsätter under höst och vinter.

- Äta mat, ha middagar

Denna aktivitet har under vår och sommar en jämn fördelning mellan ofta, sällan och aldrig. Sedan övergår aktiviteten till övervägande ”aldrig” under höst- och vinterhalvåret.

- Hälsa på grannar

Den här aktiviteten sker sällan eller aldrig under hela året.

- Går till och från, tex jobbet

Den här aktiviteten sker övervägande ofta under hela året.

- Går till tvättstugan

Det är övervägande många av respondenterna som aldrig använder bostadsgården för att gå till tvättstugan.

- Går till källsorteringen

Den här aktiviteten har en jämn fördelning mellan ofta, sällan och aldrig under hela året.

- Övriga tillägg

Övriga aktiviteter som respondenterna även nämnde var att de fixar med cykeln, att barnen cyklar på gården, att de solar eller att de njuter av träd och växtlighet.

Förändra sin bostadsgård (fråga 8-9)

När frågorna om respondenten skulle vilja ta bort eller lägga till någonting på sin bostadsgård var det 27 som svarade ja respektive 18 som svarade nej på att lägga till samt 12 som svarade ja respektive 15 som svarade nej på att ta bort.

- Lägga till

Det vanligaste som föreslogs lägga till var grillmöjligheter, fler möbler för umgänge som är skyddat och inte är exponerat, gungor och kojor, samt olika former av grönska såsom buskar, träd och frukt- och bärbuskar.

- Ta bort

Det som önskades att tas bort var betong och asfalt, parkering, odlingslådor, boulebanan och cykelställ.

Titta på bostadsgården från sin lägenhet (fråga 11)

Frågan om respondenten tittar på sin bostadsgård från lägenheten var det av 27 svarande 22 som svarade ja, 2 som svarade nej samt 3 som svarade att hen inte hade möjligheten att titta på bostadsgården från sin lägenhet.

- Om ja, vad tittar du på?

Det vanligaste responden tittade på var folkliv, sina barn, träd och grönska men även fåglar, harar och himlen.

- Vad vill du helst se från din lägenhet?

Det vanligaste de ville se från lägenheten var som tidigare nämnt träd och grönska, barnen och folkliv men även sol, andra vackra hus, vatten, sol, lekplats och utsikt.

Drömgården (fråga 12)

Det vanligaste var olika former av vegetation såsom fruktträd, rabatter, blommor, grönytor, bersåer och planteringar. Sedan önskades olika lekmöjligheter såsom en kreativ lekplats, gungor, studsmatta och en vattenspridare som barnen kan springa i. En respondent önskade även en kuperad del av gården för att det blir roligare för barnen att leka; de kan exempelvis använda för att åka pulka i vinter. Dessutom önskades mer enskilda rum och fler platser att sitta på såsom matplatser, grillplats, sittmöbler.

Preferensstudien (fråga 13-18)

Intill och på nästkommande sida redovisas resultatet för vardera bilden i den ordning som de kom i enkätundersökningen.

Preferensbild 1

Den här bilden var det 14 som svarade ja respektive 13 som svarade nej på om bilden fångade deras intresse. Att den väckte intresse var på grund av odlingen, hängmattorna, träden och att det såg grönt och mysigt ut. Att bilden inte fångade ett intresse berodde på att gården bland annat såg tillrättalagd och torftig ut, stel, tråkig, för öppen, omysig och själlös ut. 13 personer svarade ja respektive 14 svarade nej om de skulle vilja veta mer om bostadsprojektet efter att ha sett bilden.

Preferensbild 2

Den här bilden var det 12 som svarade ja respektive 15 som svarade nej på om bilden fångade deras intresse. Att den väckte intresse var på grund av att den såg spännande, trevlig, mysig och genomtänkt ut. Dessutom att den såg lummig ut och att den bestod av mycket trämaterial. Att bilden inte fångade ett intresse berodde på att gården såg bland annat platt, stel och tråkig ut och att den såg ut som alla andra. Dessutom tyckte en respondent att hen såg för lite av omgivningen och en annan tyckte att gården hade för hårdgjorda ytor. 13 personer svarade ja respektive 14 svarade nej om de skulle vilja veta mer om bostadsprojektet efter att ha sett bilden.

Preferensbild 3

Den här bilden var det 21 som svarade ja respektive 5 som svarade nej på om bilden fångade deras intresse. Att den väckte intresse var på grund av att den såg levande och inbjudande ut. Det var dessutom många som uppskattade vatteninslaget, att gården inte hade raka vägar och att det var mycket grönt och många blom-mor. Att bilden inte fångade ett intresse berodde på att det inte verkade finnas någon plats för att slappa och sola, att den såg opraktisk ut och en respondent tyckte även att det var osmakligt med konstgjort vatten. 17 personer svarade ja respektive 9 svarade nej om de skulle vilja veta mer om bostadsprojektet efter att ha sett bilden.

Preferensbild 4

Den här bilden var det 15 som svarade ja respektive 11 som svarade nej på om bilden fångade deras

intresse. Att den väckte intresse var på grund av att den såg mysigt och fint ut men planteringar och en pergola. Att bilden inte fångade ett intresse berodde på att den såg stor och opersonlig ut, platt, hade för få träd, stel, tråkig, för rak, hård, kantig, omysig och inte hade någon plats för uteliv eller för att sola eller slappa på. 9 personer svarade ja respektive 17 svarade nej om de skulle vilja veta mer om bostadsprojektet efter att ha sett bilden.

Något ytterligare att tillägga?

(fråga 13-19)

En respondent trodde att de flesta vill ha en gård som liknar en privat trädgård med flera olika små rum. En annan respondent lyfte fram att gårdar bör vara mer kuperade och varierande i höjd, att de skulle innehålla en kulle, för att bidra till barns lek.

Mitt i livet/seniorer

I målgruppen Mitt i livet/Seniorer svarade 155 respondenter och 131 av dessa slutförde hela enkäten.

Vad gör du på din bostadsgård? (fråga 4-7)

- Grillar

Denna aktivitet är jämn fördelad mellan ofta, sällan och aldrig under vår och sommar men sker övervägande aldrig under höst och vinter.

- Leker

Det är övervägande aldrig som målgruppen leker på gården.

- Umgås med vänner/familj

Likt aktiviteten ”grillar”, är denna aktivitet jämnt fördelad över de tre olika alternativen, men sjunker i aktivitet under höst och vinter.

- Kopplar av, tex läser en bok

Denna aktivitet är som föregående aktivitet, jämnt fördelad över de tre olika alternativen, men sjunker i aktivitet under höst och vinter.

- Odling, pyssla i trädgården

Denna aktivitet sker både ofta och sällan men majoriteten odlar eller pysslar aldrig i trädgården. Detta minskar dessutom ännu mer under höst och vinter.

- Följa med barnen när de leker

Detta är en aktivitet som cirka två tredjedelar av respondenterna inte gör under vår- och sommarhalvåret och ökar sedan i majoritet under höst och vinter. Resultatet kan bero på att de antingen har barn som inte behöver ha uppsyn när de leker på gården eller att de inte har några hemmavarande barn. Däremot är den övriga tredjedelen som under våren och sommaren antingen ofta eller sällan följer med barn när de leker, vilket kan vara barnbarn som hälsar på.

- Äta mat, ha middagar

Äta mat och ha middagar sker oftast på sommaren och även på våren men minskar i aktivitet under hösten och vintern.

- Hälsa på grannar

Aktiviteten sker för det mesta sällan under hela året och minskar lite i aktivitet under vintern.

- Går till och från, tex jobbet

Den här aktiviteten sker antingen ofta eller aldrig, vilket kan bero på att målgrupp-en innefattar både yrkesverksamma och pensionärer.

- Går till tvättstugan

Den här aktiviteten sker i princip aldrig och förändras inte märkbart under året.

- Går till källsorteringen

Denna aktivitet sker ofta under hela året.

- Övriga tillägg

Övriga aktiviteter som respondenterna även nämnde var att sola utan insyn, gå med hunden, leka med barnbarnen, skotta snö, skörda frukt och bär samt att de inte är på gården så ofta under sommaren eftersom de har en sommarstuga.

Förändra sin bostadsgård (fråga 8-9)

När frågorna om respondenten skulle vilja ta bort eller lägga till någonting på sin bostadsgård var det 49 som svarade ja respektive 86 som svarade nej på att lägga till samt 16 som svarade ja respektive 119 som svarade nej på att ta bort.

- Lägga till

Det vanligaste som föreslogs lägga till var växtlighet och grönska såsom bärbus-kar, fruktträd och träd. Dessutom önskades ett rumsligt skydd såsom syrenbersåer, pergola eller annan lummig inramning. Ett mer intimt rum önskades också såsom ett lusthus, växthus eller annat form av uterum. Sittmöbler och -platser, möjlighet till aktivitet, vatten, fåglar och grill önskades även.

- Ta bort

Det som önskades att tas bort var främst piskställningar som inte längre används, odlingslådor och ”ful” vegetation. Dessutom förslogs mindre hårdgjorda ytor och att cykelställ, lekplats, sopstation och boulebana skulle tas bort.

Titta på bostadsgården från sin lägenhet (fråga 11)

Frågan om respondenten tittar på sin bostadsgård från lägenheten var det av 135 svarande 118 som svarade ja, 1 som svarade nej samt 16 som svarade att hen inte hade möjligheten att titta på bostadsgården från sin lägenhet.

- Om ja, vad tittar du på?

Det vanligaste respondenterna tittade på var främst grönska och växter, olika for-mer av folkliv samt fåglar och djur. Dessutom tittade de även på vädret, barnlek, utsikten, hus, trafik och naturförändringar.

- Vad vill du helst se från din lägenhet?

Som svar på denna frågade hänvisade många av respondenterna till föregående fråga men annars var de vanligaste svaren himmel och sol, fri sikt, vatten, sjö och hav. Dessutom solens upp- eller nedgång, park, vyer, ängar och skog nämndes även.

Drömgården (fråga 12)

De mest frekventa svaren var vatten, grillplats, flera små rum, bord och stolar med tak, frukt och bär, en inglasad del samt grönska som blommar året om. Dessutom nämndes en önskan om gångar, bänkar, fågelholkar- eller bord, umgänge, solplat-ser, julgran och flaggstång

Preferensstudien (fråga 13-18)

Nertill och på nästkommande sida redovisas resultatet för vardera bilden i den ordning som de kom i enkätundersökningen.

Preferensbild 1

Den här bilden var det 79 som svarade ja respektive 52 som svarade nej på om bilden fångade deras intresse. Att den väckte intresse var på grund av

att den var grön, modern, såg trevlig ut och hade hängmattor samt odlingsmöjlighet. Att bilden inte fångade ett intresse berodde på att hängmattorna var i ett för utsatt läge, var oinspirerande, hade för små träd, var för kompakt och tråkig samt var för van-lig och stereotyp. 74 personer svarade ja respektive 57 svarade nej om de skulle vilja veta mer om bostadsprojektet efter att ha sett bilden.

Preferensbild 2

Den här bilden var det 88 som svarade ja respektive 43 som svarade nej på om bilden fångade deras intresse. Att den väckte intresse var på grund av att den främst såg mysig och spännande ut, hade trevlig belysning, att den ingav rums-känsla, den var varm och vacker och att den hade öppna ytor för att ”bara vara”. Att bilden inte fångade ett intresse berodde på att den hade för lite grönt eller hade något som drog blicken till sig, att den inte såg trevlig ut, var överorganiserad, stel, mörk och att det inte fanns några sällskapsytor. 83 personer svarade ja respektive 48 svarade nej om de skulle vilja veta mer om bostadsprojektet efter att ha sett bilden.

Preferensbild 3

Den här bilden var det 107 som svarade ja respektive 24 som svarade nej på om bilden fångade deras intresse. Att den väckte intresse var främst på grund av de svängda gångarna och formerna. De lockade till promenad enligt en respondent. Dessutom lockade vattnet och planteringarna samt beskrevs som mysig, harmonisk, levande, perfekt och var drömgården enligt en respondent. Att bilden inte fångade ett intresse berodde på att den inte hade några möbler, att den såg tråkig ut, var för öppen och att det var för mycket skugga. 96 personer svarade ja respektive 35 svarade nej om de skulle vilja veta mer om bostadsprojektet efter att ha sett bilden.

Preferensbild 4

Den här bilden var det 74 som svarade ja respektive 57 som svarade nej på om bilden fångade deras

intresse. Att den väckte intresse var grönskan, den skyddande pergolan, att den såg trevlig, tilltalande och ljus ut. Att bilden inte fångade ett intresse berodde på att den saknade träd, att bilden var platt, att gården såg omysig, rörig, strikt, steril, enformig och tråkig ut. 66 personer svarade ja respektive 65 svarade nej om de skulle vilja veta mer om bostadsprojektet efter att ha sett bilden.

Något ytterligare att tillägga?

(fråga 13-19)

En respondent föreslog att utnyttja hustaken för grönska som exempel sedumtak. En annan respondent poängterade uppskattningen av vatten och belysning samt en annan tyckte att en mix av gårdarnas innehåll i preferensstudien skulle vara bra.